

Avrupa Birliği'nin Güvenlik Yapılanmasının Tarihsel Gelişim Süreci ve Mevcut Durumu

Mesut ŞÖHRET*

Özet

İkinci Dünya savaşında adeta yıkıma uğramış olan Avrupa, savaş sonrasında barış içinde birlikte yaşama prensipleri ile kendi küllerinden yeniden doğmuştur. Günümüzde uluslararası sistemde kendisine özgü ulus üstü (supranational) yapısıyla küresel bir aktör olarak yer almaya çalışan ve bir medeniyet projesi olarak adlandırılan Avrupa Birliği bazılarının göre dünyadaki en post – modern oluşum olarak adlandırılmakta ve ulus devletler arasında birlik kurma düşüncesinin en ileri yapısı olarak görülmektedir. Bir süreç olarak ilerleyen bu model şu aşamada dünyada ekonomik bir dev haline gelirken siyasi anlamda bir çöce olarak anılmaktadır. Bu durumun en önemli nedeni ise AB'yi oluşturan üye devletler arasındaki özellikle güvenlik ve savunma konularındaki görüş ayrılığıdır. Soğuk Savaş döneminde güvenlik yapılanmasını NATO üzerinden gerçekleştiren Avrupa Birliği Soğuk Savaş sonrası dönemde yeni arayışlara girerek yeni bir güvenlik yapılanması oluşturmaya çalışmaktadır. Avrupa'nın Güvenlik yapılanmasının oluşumu ve mevcut durumunu incelemeyi amaçlayan bu çalışma giriş ve sonuç bölümleri hariç iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde tarihsel süreç içinde Avrupa güvenlik yapılanmasının İkinci dünya savaşından sonra oluşum süreci kısaca incelenerek güvenlik yapılanmasında önemli kabul edilen gelişmeler açıklanmıştır. İkinci bölümde ise öncelikle anayasa tartışmaları altında Lizbon antlaşmasına giden süreç incelenmiş, ardından Lizbon Antlaşmasında güvenlik yapılanması ile ilgili kararlar analiz edilmiştir. Son olarak ise AB'nin mevcut durumda güvenlik konularında karar alma mekanizması ve bu mekanizmayı oluşturan birimleri detaylı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Avrupa Güvenlik Yapılanması, AGSP, ODGP, OGSP, Lizbon Antlaşması, AB Güvenlik Karar Alma

* Öğretim Görevlisi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Historical Development and Existing Status of European Union Security Structure

Abstract

The Europe was nearly destroyed during WWII, after the war the old continent has been born again from her ashes with the principles of co-existence. the Europe tries to take a place as a global actor with its own unique supranational structure in today's international system. However, the European Union called as a civilization project and also accepted by some people as the best post-modern formation of unification among nation states in the world. This model continues in a progress and in recent stage, it becomes an economic giant and political dwarf in world politics. The most important reason for that situation is divergences between member states of European Union about especially security and defense issues. This study aims to examine formation process of European security structure and today's existing situation. The study is consisting from two parts excluding introduction and conclusion parts. In the first part, the formation process of European security structure after World War II was briefly examined in historical context and the important cornerstone events about the security structure were explained. In the second part, firstly in the light of constitutional discussion, the Lisbon Treaty process was examined and than the taken decisions from Treaty of Lisbon about European security structure was analyzed. Finally, the recent decision-making mechanism of the EU about security and defense issues and than organs and units which forming such mechanism.

Key Words: European Union, European security structure, ESDP, CFSP, CSDP, Lisbon Treaty, EU Security decision making

Giriş

Avrupa'nın tarihsel süreçte güç mücadelesi; çatışma, rekabet ve savaşların merkezi olması, doğal olarak ülkelerin varlıklarını koruma gereksinimlerini sağlayacak savunma ve güvenlik olgularını ön plana çıkarmalarına neden olmuştur. Özellikle İkinci Dünya Savaşının yol açtığı acılar, savaşları önleyecek mekanizmaların oluşturulması yönündeki çabaların artmasına neden olmuştur. Bir daha asla (never again) sloganı ile özdeşleşen bu yaklaşımın sonucunda 1945 sonrası dönemde birkaç istisna hariç büyük çapta bir çatışmanın görülmediği Avrupa kıtası zaman içinde ekonomik ve ticari işlevsel alanlarda başlayan çeşitli işbirlikleri sayesinde çeşitli aşamalardan geçerek içinde bulunduğumuz dönemde ekonomik ve

parasal bütünleşme düzeyine ulaşmıştır. Ancak siyasi ve askeri anlamda ülkeler arasındaki ulusal çıkar farklılıkları nedeniyle henüz bu alanlarda birlik seviyesine ulaşamamıştır. Bu yüzden AB mevcut haliyle günümüzde ekonomik dev siyasi cüce olarak anılan bir birliği temsil etmektedir.

İkinci Dünya savaşından sonra ortaya çıkan Soğuk Savaş şartları Avrupa'daki kapitalist devletlerin Sovyet bloğunun yayılmasını engellemek ve yeni bir çatışmanın yaşanmasını önlemek ABD ve NATO şemsiyesi altında ortak bir güvenlik (kolektif güvenlik) şemsiyesi altında oluşturmuşlardır. Bu sürecin temel çıkış noktasının kıta üzerinde bir barış ve refah ortamı sağlayarak "güvenlik toplumu" oluşturmak olduğu söylenebilir. Bu nedenle güvenlik ve savunma kavramlarının Avrupa'daki devletlerin ortak motivasyonu olduklarını söylemek mümkündür. Bu dönemde güvenlik ve savunma konuları birinci derece öncelikli konular olmuştur.

1989 sonrasında küresel mimarideki değişimler, Avrupa devletlerindeki AB'nin uluslararası bağımsız bir küresel güç olması ve yalnız bölgesel sorumluluklarını üstlenmeyi değil küresel sorumlulukları da paylaşma isteklerini de artırmıştır. Bu bağlamda, yaklaşık 500 milyon nüfusu, tek parası olan, dünyadaki en büyük ticari blok olması, dünyadaki en büyük insani yardım ve kalkınma yardımları sağlayan bir güç olarak öne çıkmıştır. Dış politikasında çoğunlukla askeri olmayan araçları kullandığı için "sivil güç" olarak adlandırılan AB, bu niteliğinden hızla sıyrılma ve kendi geleceğini biçimlendirmek için küresel bir oyuncu olma çabası içerisine girmiştir.

1990'lı yıllara kadar güvenliğini NATO imkân ve kabiliyetlerine bırakmış olan AB'nin güvenlik konusundaki temel amacı komşu ülkelerde işbirliği, refah, uzlaşma ve istikrar modelidir. Genişleme politikasıyla istikrarı tüm Avrupa'ya yaymak isteyen AB, 90'lı yıllardan itibaren krizlere müdahale kapsamında sivil araçların yanında askeri araçları da kullanmak gerekliliğini görmüştür. Bunun sonucunda da güvenlik algısı AB bünyesinde yeniden tanımlanmak durumunda kalmıştır. (Drent ve Zandee, 2010, s. 1)

Soğuk Savaş'ın ardından Avrupa Birliği, güvenlik ve savunma politikalarında NATO'ya olan bağımlılığını azaltmak istemiştir. Balkanlar'da yaşanan savaşlar AB'nin Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nı geliştirmesinde önemli rol oynamıştır. Stratejiler, antlaşmalar ve son olarak da Lizbon Antlaşması'yla savunma ve güvenlik kapasitelerini, sivil ve askeri araçlarını geliştirme politikası izleyen AB, yakın ve uzak coğrafyasında kriz yönetimi operasyonlarında yer alarak uluslararası aktör olma amacını gerçekleştirme hedeflemektedir.

Günümüzde güvenlik ve savunma alanında AB'nin rolü beklenilenden çok daha zayıftır. AB'nin, ABD ile karşılaştırılabilecek ve onu dengeleyebilecek bir küresel güç olabilmesi ancak, etkin bir Ortak Dış ve Güvenlik Politikası oluşturmasıyla mümkün olabilecektir. Dış ve güvenlik politikasında ciddi aktör olabilmek, üye devletlerin önemli dış ve güvenlik sorunlarında yetkiyi birliğe devrettiği işlerliği olan bir karar alma yapısına ve gerektiğinde kullanabileceği bir askeri güce sahip olmayı gerektirmektedir.

İkinci Dünya Savaşı Sonrası Avrupa Güvenlik Yapılanması

İkinci Dünya Savaşı'na kadar geçen sürede ortaya çıkan birleşme arzuları daha çok Napolyon, Hitler gibi liderlerin yönettikleri devletlerin Avrupa'ya hâkim olma ideallerini bir kılıfa sokmak için kullandıkları bir yöntem olarak kullanılmıştı. Öyle ki; Pan-Avrupa hareketinden Adolf Hitler dahi etkilenmiş ve savaş yoluyla Avrupa'yı birleştirmeye çalışmıştır. Adolf Hitler'in Avrupa'yı birleştirme hayalinin temel felsefesinin 3. Reich kurmak olduğunu ve bunun sonucunda da Avrupa'yı ilkinden daha çok yıkıma neden olan ikinci dünya savaşına sürüklediğini söylemek mümkündür. Avrupa'da savaşın yol açtığı büyük yıkım olmasaydı belki Avrupa bütünleşme hareketi bugünkü gibi birlik haline dönüşmeyecekti. İkinci dünya savaşının yol açtığı yıkım ve can kaybı o kadar büyük olmuştu ki Avrupalı devletler ve uluslar artık bir daha asla (never again) sloganı ile böyle büyük bir yıkımı yaşamak istemediklerini vurgulamışlardır.

Batı Avrupa devletlerinin korunmasına yönelik olarak Truman Doktrini gereği ilk olarak Mart 1947'de Benelux ülkeleri ile İngiltere ve Fransa arasında kurulan Brüksel Anlaşması Teşkilatı Avrupa'da kolektif güvenlik sisteminin kurulması bakımından uluslararası bir oluşumu teşkil ediyordu. Buna göre, üye ülkelerden birine yapılacak herhangi bir saldırıya karşı diğer üyelerinde saldırıya uğrayan devletin yanında saldıran devlete karşı tüm güçleriyle askeri ve ekonomik olarak karşılık vereceklerini öngörüyordu. Burada herhangi bir düşman veya tehdit belirtilmese de SSCB'nin söz konusu bu teşkilat için potansiyel tehdit olarak algılandığını söylemek mümkündür. Brüksel Antlaşması Teşkilatı'nın kurulmasından kısa bir süre sonra Nisan 1949'da ABD'nin güdümünde Brüksel Antlaşması Teşkilatına üye ülkeler olan İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, Luxemburg, Danimarka, İtalya, İzlanda, Norveç, Kanada ve Portekiz'inde katılımıyla NATO kurulmuştur. NATO sayesinde Avrupa ABD'nin güvenlik bakımından tam desteğini sağlarken bu sayede "ABD'de Avrupa'daki varlığını de facto olarak hukuki bir zemine oturtmuştur." (Ülger, 2008, s. 34) Ancak ABD'nin sağlamış olduğu bu destek Avrupa Bütünleşmesi'ne hız

kazandırmış olmakla birlikte ABD'ye karşı politikaların oluşmasına da zemin hazırlamıştır.

Güvenlik Konusunda İlk Girişim Batı Avrupa Birliği

Avrupa'da İkinci Dünya Savaşının ardından güvenlik alanında işbirliği çabalarına hız verilmiştir. Bu çabaların ilki olan Batı Avrupa Birliğinin geçmişi, 17 Mart 1948 tarihinde İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'un taraf olduğu Brüksel Antlaşması ile kurulan Batı Birliği yada diğer ismiyle Brüksel Antlaşması Örgütüne kadar dayanır. 23 Ekim 1954 tarihinde imzalanan Paris Antlaşmaları ile Almanya ve İtalya Birliğe katılmış ve adı Batı Avrupa Birliği (BAB) olarak değiştirilmiştir.

Avrupa'nın kendi imkânlarıyla başlattığı savunma ve güvenlik örgütlenmelerinden en önemlisi Batı Avrupa Birliğidir. 1984'e kadar NATO ile uyumlu olduğu gözlenen BAB'ın, bu tarihten itibaren ayrı bir güvenlik kurumu olma amacıyla hareket ettiği dikkati çekmektedir. Özellikle 27 Ekim 1984 tarihli Roma Deklarasyonunda BAB'ın Avrupa'nın güvenliğinde daha aktif bir görev üstlenmesi ve gerektiğinde Avrupa dışındaki kriz bölgeleriyle de muhatap olması gerektiği vurgulanmıştır.

Başarısız Bir Örgütlenme Girişimi Avrupa Savunma Topluluğu

Bu dönemde dünyayı sarsan SSCB tehdidi, Avrupa'yı ABD'nin koruma girişimlerine sebep olmuştur. Çünkü Doğu Avrupa ülkeleri SSCB ideolojik sınırları içinde kalmışlardır. Bölgede SSCB'nin yayılamadığı tek yer Yunanistan, Türkiye ve İran olmuştur. Bu bağlamda ABD önderliğinde 1949 yılında NATO (Kuzey Atlantik Paketi) kurulmuştur. NATO, BM Yasasının bağımsız ülkelerin bireysel ve toplu savunma alanındaki doğal haklarını doğrulayan 51.maddesi çerçevesinde kurulmuştur. NATO'nun, üye ülkelerin tek tek çıkarlarından bağımsız olarak ve bir uluslararası aktör olması bakımından dört amacı vardır:

- Transatlantik bölgesinde işbirliği
- Transatlantik siyasi ve diplomatik dayanışma
- Müşterek savunma
- Askeri güç ve silahlanmanın artırılması

Ancak Batı Avrupa devletlerini içine alan bu organizasyonun Fransa ve diğer Avrupa devletleri arasında benimsendiği pek söylenemez. Bu nedenle Fransa Federal Almanya'nın gelişmekte olan güvenlik yapıları içinde yer almasının da sağlanacağı, ABD'den bağımsız bir Avrupa ordusu kurulması için öneri getirmiştir. Bu çerçevede 27 Mayıs 1952'de Avrupa Savunma Topluluğu (AST) kurulmuştur. Güvenlik konusunda yeni yapılanmaya gidilmesi düşüncesini paylaşan Benelüks ülkeleri (Belçika,

Hollanda, Lüksemburg) ile Fransa, Federal Almanya ve İtalya silahlı kuvvetlerinden oluşan düzenli ve birleşik bir komuta yapısı olan bir ordu kurulması konusunda anlaşmaya vardılar. Temel olarak AST projesinin fiili olarak 3 sebepten dolayı hayata geçirildiğini söylemek mümkündür. Bunlar:

- Batı Avrupalı ülkelerin askeri bütünleşmelerinin sağlanması yoluyla uzun süreli bir barışın iki dünya savaşından sonra nihayet gerçekleştirilmesi
- Batı Avrupa'nın Sovyet tehdidine karşı korunması
- Batı Avrupa'nın iki kutuplu dünya düzenine son vererek üçüncü bir güç olarak ortaya çıkmasıdır.

Ancak öneriyi yapan Fransa, gerek iç siyasetindeki komünist parti etkisi gerekse Avrupa'nın bir Amerikan savunma sistemi içine alınmasına karşı çıkan Charles de Gaulle'ün desteklediği görüşün etkisiyle, 1954 yılında anlaşmaya olumsuz oy vermiştir. Böylece Batı Avrupa'nın savunma ve güvenlik alanındaki bütünleştirilmiş bir yapıyı gerçekleştirilmesi mümkün olmamıştır.

Bu bağlamda ikinci deneme sayılabilecek olan Fouchet Planı'nda (1961–1962) başarısız olmuştur. Ancak 1950'li yılların ortaya çıkardığı şartlarda yola ekonomik entegrasyon ile başlanması daha rasyonel bir tercih olmuştur. Çünkü o günün şartlarında savaşın karşıt taraflarının güvenlik ve dış politika alanlarında bir araya getirmek hiç de kolay olmadığı görülecektir. Bu nedenle ortak dış politika kavramı Topluluk Antlaşmalarında 1993 yılına kadar kendine yer bulamamıştır. Bu nedenle Soğuk Savaş boyunca Avrupa Güvenlik yapılanması, NATO tarafından dizayn edilmiş ve sürdürülmüştür.

Avrupa Siyasi İşbirliği'nin Gelişimi

1960lı yıllar boyunca ekonomik entegrasyondaki gelişmeler AET'yi siyasal alanda da işbirliği konusunda Topluluk çatısı altında olmasa bile hükümetler arası boyutta işbirliğine zorlamıştır. Bunun ilk meyvesi olarak 1970 yılında dış politika konularında işbirliğinin nasıl sağlanacağını belirlemek için Lüksemburg Zirvesinde Davignon Raporu yayınlanmış ve bu Rapordan sonra, Avrupa Siyasi İşbirliği (ASİ) oluşturulmuştur. Oybirliği ile karar alan üye ülke dışişleri bakanlarının bir araya gelmesi ile oluşan ASİ, dış politika konusunda işbirliğinin çekirdeği olmuştur. ASİ sayesinde üye devletlerin dış politikasında eşgüdümün sağlanması hedeflenmiştir. Sivil diplomasi alanındaki başarılarına rağmen ASİ mekanizması güvenlik ve savunma konularında işlevsel ve etkin olamamıştır. Bunun temel nedenleri şunlardır:

- Üye ülkelerin savunma güvenlik ve dış politika gibi konuları yüksek politikaları içinde algılamaları ve bu alanlardaki entegrasyon sürecinin ulus egemenliğini önemli ölçüde aşındırabileceği görüşü ve bu konudaki kaygıları.
- Avrupa entegrasyon sürecindeki hükümetler arası işbirliğine dayalı esnek bütünleşme yaklaşımının ulus-üstü (supranational) yapılanmayı içeren federal yaklaşıma tercih edilmesi.
- Avrupa kıtasındaki güvenlik ve savunma alanlarındaki sorunlarının karmaşıklığı ve Sovyet nükleer tehdidine karşı Amerikanın desteğine gereksinim duyulması.
- Avrupa Savunma Topluluğu çerçevesinde Almanya'nın yeniden silahlanma olasılığının yarattığı kuşku ve endişeleri.
- Çıkar çatışması ekseninde Birlik üyesi ülkelerin dış politika yaklaşımları arasındaki farklılıklar ve bunların AB'nin ortak bir dış politika oluşturma çabalarına yansımaları

Avrupa Güvenliğinin Kurumsallaşması ve Tek Avrupa Senedi

Avrupa Siyasi İşbirliği mekanizması, 1986'da Tek Avrupa Senedi (Single European Act) ile kurumsal bir dayanağa kavuşturuldu. Tek Avrupa Senedi, ASİ'nin niteliğini ve işleyiş yöntemlerini değiştirmeksizin hükümetler arası işbirliği mekanizmasını resmileştirdi. Tek Avrupa Senedi, AB içerisinde dış politika konusunda uyumlaştırma ve koordinasyon açılarından önemli gelişmelere yol açmıştır. Fakat SSCB'nin çöküşünün yarattığı sorunlar karşısında Tek Senet Mekanizmasının oluşturduğu kurumsal mekanizmanın da etkisiz olduğu görülmüştür. ASİ zaman içinde gelişmişse de, üye devletler Avrupa'nın ortak çıkarlarını savunmakta yetersiz kalarak kendi politikaları doğrultusunda hareket etmişlerdir. Avrupa topluluklarında dış politikada işbirliği, ilk önce 1987 yılında Tek Avrupa Senedinde yer alan Dış Politika Alanında Avrupa İşbirliğine İlişkin Hükümlerle düzenlenmiştir. Bu politika, Maastricht'in ulaşmak istediği iki temel hedeften birinin, siyasi birliğin temel taşlarından biridir.

Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının Oluşturulması

Avrupa'nın inşası sürecinde, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) ifadesi bir tabu gibi algılandığını söylemek mümkündür. Avrupa Topluluğuna üye ülkeler; her ne kadar uluslararası siyasi konularda işbirliği yapma gayreti göstermiş ve ulusal diplomatik servislerinin bir araya gelerek diyalog yürütmelerini kabul etmiş iseler de, Maastricht Antlaşmasına dek hiçbir anlaşmada ODGP hedefine yer verilmemiştir.

Nihayetinde Tek Senet sonrası siyasî birlik konusunda yapılan hükümetler arası konferans neticesinde, AB Anlaşmasına 5 No'lu Başlık altında bir Ortak Dış ve Güvenlik Politikası bölümü dahil edilmiştir. Maastricht Antlaşmasının 1993 yılında yürürlüğe girmesiyle birlikte, ODGP, Avrupa Siyasi İşbirliğinin yerini almıştır ve Birliğin yapısı içinde ayrı bir hükümetler arası sütun (2. sütun) oluşturulmuştur.

Maastricht Antlaşmasıyla oluşturulan ODGP mekanizmasının iki temel kurumsal dayanağına ve politika önceliğine vurgu yapmak gerekir: Birinci politik öncelik olarak Avrupa Birliği, ODGP mekanizması ile dış politika ve güvenlik alanında AB diplomasisini uluslararası sistemde daha etkin kılınması hedeflenmiştir. Batı Avrupa Birliği mekanizması ile daha etkin bir Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği oluşturma ise AB'nin diğer politika önceliği olmuştur. Maastricht Antlaşmasının J.1(2) sayılı maddesinde ODGP hedefleri şu şekilde açıkça belirtilmiştir:

- Birliğin ortak değerlerini, temel çıkarlarını ve bağımsızlığını korumak
 - Birliğin ve üye devletlerin güvenliğini her bakımdan güçlendirmek,
 - Birleşmiş Milletler Bildirgesi, Paris Şartı Prensipleri ve Helsinki Nihai Senedi doğrultusunda barışı korumak ve uluslararası işbirliğini güçlendirmek
 - Uluslararası işbirliğini geliştirmek,
 - Demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü ve insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı geliştirmek ve pekiştirmek
- Bu hedeflere ulaşmak için ise ODGP'nin araçları şunlar olmaktadır:
- Üye ülkeler arasındaki politikaları uyumlaştırmak için sistemli işbirliği (J (1)3)
 - Bakanlar Konseyinin herhangi bir dış politika konusunda ortak tutum belirlemesi dâhilinde üye devletlerin bu ortak tutuma uyumlu dış politika uygulamaları
 - Birliğin hedeflerine ulaşabilmesi için belirlenen ortak eylemlerin takibi

Maastricht Antlaşması Sonrasında BAB'ın Yeniden Canlandırılması

Maastricht Antlaşmasında güvenliğin savunma boyutu ele alınarak BAB'ın Avrupa bütünleşme sürecinin vazgeçilmez bir parçası olduğu vurgulanmıştır. Yani BAB'ın AB'nin savunma ayağı ve NATO'nun Avrupa kanadı olarak geliştirilmesi öngörülmüştür. AB üyesi olan ülkeler BAB'a tam üye olmuşlardır. NATO üyesi olan ancak AB üyesi olmayan Türkiye ve Norveç'e ise ortak ve gözlemci üye sıfatı verilmiştir.

19 Haziran 1992 tarihinde Bonn'da toplanan BAB Bakanlar Konseyi toplantısında BAB'a üye olma şartlarının yanında Petersberg Deklarasyonu (Petersberg Tasks), olarak adlandırılan görevlerde kabul edilmiştir. Buna göre, Batı Avrupa Birliği'nin AB'nin savunma unsuru olarak geliştirilmesi ve NATO'nun Avrupa kanadının kuvvetlendirilmesi için bir araç olarak kullanılması yönündeki kararlılığı belirtmesi açısından son derece önemlidir. Deklarasyonun üç bölümü, BAB'ın geleceğine ilişkin yönlendirici ilkeleri tanımlamaktadır.

Deklarasyonda BAB üyesi devletler, konvansiyonel silahlı kuvvetlerinin tüm unsurlarını, BAB yönetiminde gerçekleştirilecek askeri görevlerde kullanıma sunmaya hazır olduklarını açıklamaktadırlar. BAB'ın yürütebileceği askeri görevler şu şekilde tanımlanmaktadır: Washington Antlaşması'nın 5. Maddesi ve yenilenen Brüksel Antlaşması'nın 5. Maddesi çerçevesinde ortak güvenliğe katkıda bulunmanın yanı sıra, BAB üyesi devletlerin askeri güçleri aşağıda belirtilen alanlarda kullanılabilir:

- İnsani yardım ve kurtarma görevleri (humanitarian and rescue tasks)
- Barışı Koruma görevleri (peacekeeping tasks)
- Barış sağlama da dahil olmak üzere çatışmaların önlenmesi ve kriz yönetimi için belirlenen görevler (tasks of combat forces in crisis management including peacemaking)

Aslında Petersberg görevleri ile "NATO içinde kalmak kaydıyla 1955 yılından beri fonksiyonsuz kalan BAB'ın askeri anlamda operasyonel konuma getirilmesi amaçlanmıştır. Bu da AB'nin NATO içindeki etkinliğini arttırmak ve üye ülkelerin emrindeki askeri gücün BAB'ın yönetimine verilerek BAB'ı askeri operasyonlar düzenleyebilen bir askeri güç yapmak anlamına gelmektedir. Bu durumda BAB'ın üstlendiği görevleri yerine getirebilmek için alan dışılık (out of area) ilkesini kabul etmek zorundadır. Buna göre BAB, NATO'nun bilgisi dahilinde kendisine yüklenen görevleri yapabilecektir." (Arslan, 2005, s.236) Batı Avrupa Birliği söz konusu görevlerde kullanacağı askeri gücünü ise üye devletlerden sağlanacak askeri birliklerden ve NATO imkan ve kabiliyetlerinden oluşturacaktır. Petersberg görevlerinin AB sorumluluk alanlarına dahil edilmesi BAB aracılığıyla hayata geçirilmesi kesinlik kazanmıştır.

Maastricht Antlaşması ile ilk olarak ortaya çıkan ODGP, özellikle Avrupa'da meydana gelen uluslararası çatışmalarda gösterdiği performans nedeniyle ciddi eleştirilere maruz kalmış ve çok geçmeden etkinliği sorgulanmaya başlanmıştır. Gerçekte AB, eski Yugoslavya topraklarında ortaya çıkan çatışmalarda (Hırvatistan'ın Almanya tarafından tanınması, Yunanistan'ın Makedonya'nın isminden dolayı tanımaması, Bosna'da

meydana gelen soykırıma göz yumması, Kosova'daki tutumu) ortak bir politika belirleyememiş, üye ülkeler geleneksel dış politikalarını sürdürmeye devam etmişlerdir. Nitekim yukarıda sözü edilen eski Yugoslavya'da yaşanan vahşetler ancak NATO'nun, açıkçası ABD'nin bölgeye müdahalesi sonucu durdurulabilmiştir. Yani AB kendi arka bahçesinde yaşanan yangına müdahale etmede aciz kalmıştır.

Amsterdam Antlaşması Sonrası Ortak Dış ve Güvenlik Politikası

AB'nin genişlemesine ilişkin sürecin belirlenebilmesi amacıyla Mart 1996'da Torino'da başlatılan Konferans 16-17 Haziran 1997 tarihlerinde gerçekleştirilen Amsterdam Zirvesi ile tamamlanmıştır. Zirve sonunda Amsterdam Antlaşması olarak adlandırılan ve Avrupa Topluluğu'nu Kuran Maastricht Antlaşmasını (Avrupa Birliği Antlaşması) revize eden Amsterdam Antlaşmasını kabul etmişlerdir. Bu antlaşma, Maastricht Antlaşması'nın önüne geçerek, ODGP'nin, AB Konseyi'nin bu yönde karar vermesi halinde ortak bir savunma anlayışına dönüşebilecek olan ortak bir savunma politikasının oluşması dahil Birliğin güvenliği ile ilgili tüm sorunları kapsayacağı ve yine Avrupa Konseyi'nin karar vermesi durumunda BAB ile AB'nin bütünleşme olasılığının göz önünde bulundurulacağı belirtilerek, ortak bir savunmaya giden yolda bir AGSP kurulması ve BAB'ı AB'ye katma niyetleri belirtilmiştir.

Her ne kadar "ODGP konusunda kayda değer bir ilerleme sağlanamamış olsa da Amsterdam Antlaşması ile getirilen yenilikleri şu şekilde özetlemek mümkündür." (Efe, 2008, s. 73)

- Birliğin dış politikasının etkinliğini artırmak için ODGP Yüksek Temsilcisi atanmasına karar verilmesi
- Petersberg Görevleri'nin ODGP kapsamına dahil edilmesi
- ODGP'nin devamlılığını sağlamada kolaylık getiren, Avrupa Konseyi'nin Başkanı, Genel Sekreteri ve Avrupa Komisyonu'nun dış ilişkiler sorumlusunun da eklenmesiyle yenilenen Troyka
- Konsey'in Genel Sekreterliği içinde görevi, uluslararası eğilimleri izlemek, değerlendirmek, potansiyel krizleri önceden görüp, uyarıda bulunmak olan 'Politika Planlama ve Erken Uyarı Birimi' kurulması
- ODGP konusunda kararların oybirliğiyle alınmasından kaynaklanan zorluğu aşmak ve esneklik sağlamak amacıyla Amsterdam Antlaşması'nda oybirliği kuralı korunurken katı karar verme mekanizması esnek hale getirilerek "yapıcı çekimserlik" uygulamasının getirilmesi

- Bazı durumlar için örneğin, ortak eylemlere karar verilmesi için çoğunluğun oyunun yeterli olması gibi konularda nitelikli çoğunlukla karar almanın daha geniş şekilde kullanılması
- Avrupa Konseyi'nin ortak tutum ve ortak eylemin yanı sıra "ortak strateji" de belirlemesi

Sonuç olarak, Dış politikada ortak hareket eden ve savunma konusunda da inisiyatif sahibi Birliğin uluslararası politikadaki etkisini artıracığının bilincinde olan üye devletlerin ilk defa olarak bir "ortak dış politika" hedefini dahil ettikleri Maastricht Antlaşması ile bütünleşme yoluyla bir araya gelme kararı veren aktörler yapılarını, politikalarını ve araçlarını "uyumlaştırmadan" ziyade "birleştirmeyi, daha ileride de "tek"leştirmeyi kabul ettiler. (Dedeoğlu, 2003, s.23) Antlaşmanın 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmesinden bu yana, Avrupa Birliği, uluslararası sahnede giderek sesini daha fazla duyurmaya demokrasi, insan hakları gibi Avrupa Birliği'nin temel değerlerini oluşturan ve savunmaya kararlı olduğu temel ilkeler ve ortak değerleri ODGP araçlarıyla savunmaya başladığı söylenebilir. Amsterdam Antlaşması ile bu süreci bir adım daha ileriye taşıyan Birlik üyesi devletler ODGP konusunda karar alma mekanizmasında ortaya çıkacak sorunları aşmayı (yapıcı çekimserlik prensibi gibi) ve kurumsal yapının oluşması için yeni organların kurulmasını benimsedikleri söylenebilir.

17 Haziran 1999'da yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması ile ODGP'de bir takım yenilikler yapılmıştır. Ancak yapılan değişikliklere bakıldığında Topluluk kurumlarından; Parlamentonun politika belirlenmesinde ve karar almada bir etkisinin olmaması, ODGP kapsamında alınan kararların Adalet Divanının yargı yetkisine tabi olmaması, Konseyin ODGP'de temel belirleyici kurum olmaya devam etmesi gibi yaşamsal öneme sahip değişikliklerin yapılamadığı görülmektedir. Bunun nedeni ODGP' yi hükümetler arası düzlemden hükümetler üstü düzleme çıkarma konusunda üye ülkelerdeki siyasal isteksizlik ve kararsızlık göstermeleridir. Bu isteksizlik Amsterdam Antlaşması ile gerçekleştirilen değişikliklerin sınırlı kalmasına neden olmuştur.

St. Malo Zirvesi AGSP ve AGSK Oluşumu

1990'lı yıllarda Balkan coğrafyasında meydana gelen karışıklıklar, AB'nin güvenlik ve savunma alanındaki açılımlarının işlevselliğini değerlendirmesi açısından bir test dönemi olmuştur. Gerek Yugoslavya'nın parçalanma sürecinde Bosna Krizi, gerekse Kosova'daki çatışmalar AB'nin NATO'dan bağımsız bir dış politika ve güvenlik stratejisi izleyemeyeceğini ortaya koyduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca, ABD ile Avrupa arasındaki görüş

ayrılıkları, kriz bölgesine müdahaleyi geciktirerek bölgeyi çok bilinmeyenli bir denklemin içine sürüklemiştir. Ancak NATO, Kosova müdahalesiyle varlık sebebini sorgulayanlara “meşruiyetini ve gerekliliğini” kanıtlayarak bu krizi fırsata dönüştürmüştür.

Bosna ve Kosova krizleri sırasında “ABD askeri yetkililerinin NATO müttefiklerine uydu görüntülerini göstermemeleri üzerine Kuzey Atlantik İttifakı içinde ABD’ye en yakın ülke olan İngiltere askeri kuvvetleri yetkililerine dahi gösterilmemesi üzerine AB’nin gerçek anlamda bir askeri yapılanmaya gitmesinin zamanının geldiğini ve AB–BAB–NATO arasındaki ilişkilerin netleştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu gelişmelerden sonra Fransa ve İngiltere 4 Aralık 1998 tarihinde Fransa’nın kuzey batısında yer alan liman şehri St. Malo’da bir araya gelerek Birliğin uluslararası krizlere ve NATO’nun müdahale edemediği durumlarda gerekirse askeri güçle müdahale edebilmesini “Avrupa Savunma Açıklaması” ile kararlaştırmışlardır.” (Arslan, a.g.m, s. 237)

NATO’dan bağımsız bir ODGP oluşturulması fikrine eskiden beri soğuk bakan İngiltere’nin savunma ve güvenlik alanındaki vetosunu kaldırması; AGSP içinde bir dönüm noktası olmuştur, ABD’nin de bir Avrupa Savunma Politikası’nın geliştirilmesini desteklemeye başlamasıyla birlikte, Aralık 1998 St. Malo Zirvesi’nde AB’nin savunma rolünü daha da genişletme kararı alan Fransa ve İngiltere St. Malo’da “Birliğin, güvenilir askeri güçler tarafından desteklenmiş özerk hareket kapasitesine” sahip olması ve bunları uluslararası krizlere yanıt vermek için hazır bulundurması ve kullanması konusunda anlaşmaya varmışlardır. Avrupa Birliği’nin buradaki hareket noktasının, şunlar olduğunu söylemek mümkündür. “(Haydar Efe, a.g.m., s. 74)

- Avrupa güvenliğinde hissedilen bir boşluğu doldurmak değil, daha çok örgütü uluslararası planda daha etkili hale getirmek için bir savunma boyutu kazandırmak
- Avrupa’nın İkinci Dünya savaşı’ndan sonra uluslararası politika üzerinde azalan ağırlığını yeniden kurmak ve AB’nin uluslararası sahnedeki rolünü tam anlamıyla oynayabilmesini sağlamaktır.

Sonuç olarak St. Malo sürecinin AB’nin kendi savunma sistemini geliştirmesi bakımından kritik bir öneme sahip olduğunu söylememiz mümkündür. Çünkü BAB’ın AB ile bütünleştirildiği Köln Zirvesi’ne giden süreç, esas olarak St. Malo kararlarıyla başlamıştır. Ayrıca, İlk Ortak Dış ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi olan Javier Solana, Kasım 1999’da BAB’ın genel sekreterlik görevlerini de üstlenmiştir.

Köln Zirvesi

AB'nin özellikle Kosova krizi sırasında oldukça etkisiz ve yetersiz kalması üzerine AB Köln Zirvesi'nde, Avrupalı liderler kendi savunma sistemlerini kurmak için ortak bir savunma stratejisi konusunda fikir birliğine vararak, 2000 yılının sonuna kadar AGSP'nin ve AB içinde bir askeri gücün oluşturulmasını kararlaştırmışlardır. AB'nin NATO'ya ihtiyaç duymadan kendi güvenlik örgütüyle krizlere müdahale etmesi amaçlanarak, AGSP'nin ana ilkeleri benimsenmiştir. Daha sonra, Marsilya Beyannamesi ile atıl durumdaki BAB, AB'ye dahil edilmiştir. Böylece AB, yavaş fakat emin adımlarla NATO'dan bağımsız olarak kendi güvenliğini kendi sağlama konusunda önemli adımlar atmıştır.

Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın oluşmasında önemli bir adım olan Haziran 1999 Köln Zirvesi'nde, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın genel çerçevesi ve AGSP konusunda karar almak için gerekli olan kurumsal çerçevenin çizildiğini söylemek mümkündür. Buna göre "güvenlik ve savunma sorunları üzerine karar almak için gerekli özerk bir kapasite geliştirme kararı alındı. Köln Zirvesi'nden sonra AGSP, ODGP'nin önemli bir parçasını oluşturmaya başlamıştır. Aynı zirvede Batı Avrupa Birliği'nin tarihi misyonunu tamamladığına ve 2000 yılında feshedilmesine karar verilmiştir. BAB'ın insani yardım, kurtarma operasyonları, barış sağlama, koruma ve kriz yönetimi görevleri de bu Zirve ile AB'ye devredildi." (Efe, a.g.m., s.74)

NATO'nun 50. yıl toplantılarında NATO üyesi AB ülkelerinin güvenlik ve savunma konularında AB'nin bağımsız hareket etmek niyetinde olduklarını belirtmeleri ve ABD'nin olası bir Avrupa Silahlı Gücü'nü önlemede pasif kalacağı düşüncesi, NATO'nun 1999 Washington Zirvesinde her iki tarafın da kabulleneceği, kurumsal yanları ağır basan kararların alınmasına neden olmuştur.

Helsinki Zirvesi

10-11 Aralık 1999 tarihlerinde gerçekleştirilen AB Helsinki Zirvesi alınan kararlar itibariyle ortak güvenlik ve savunma politikası çerçevesinde "kriz yönetimi"ne ilişkin tartışmalara sahne olurken, varılan mutabakat sonucunda NATO'nun tamamen taraf olmadığı durumlarda AB'yi temsilen kriz bölgelerine müdahale edebilecek bir güvenlik biriminin oluşturulması kararına varılmıştır. Söz konusu karara göre; AB üyesi ülkelerin 2003 yılı itibariyle 15 tugaydan oluşmuş 60.000 kişilik bir Acil Müdahale Gücü'nün 60 gün içinde bir askeri operasyon çerçevesinde kriz bölgesine gönderilebilecek şekilde hazır tutmaları ve bu kuvveti en az bir yıl süreyle idame ettirmeleri şeklinde bir "temel hedef" belirlenmiştir. Üye devletler, "Petersberg

Görevleri” dahilindeki tüm faaliyetleri ifa edebilecek ve sürdürebilecek bir askeri güç oluşturmak konusunda görüş birliğine varmışlardır. “Acil Müdahale Gücü” (Rapid Reaction Force) olarak adlandırılan bu gücün Avrupa Ordusu olmadığı birçok kez ifade edilse de diğer güç merkezleri tarafından Ordu olarak görülmektedir.”(Efe, a.g.m., s. 74 – 75)

Öte yandan, yine Helsinki Zirvesi’nde AB ülkelerinin gelecekte AB askeri gücünün gerçekleştireceği operasyonları siyasal ve stratejik açıdan yönlendirecek olan kurumsal yapının inşa edilmesi konusu görüşülmüş ve bu suretle Avrupa güvenlik mimarisinin çekirdeğini oluşturan BAB’ın Petersberg Görevleri ile ilgili işlevlerinin AB çatısına entegre edilmesine karar verilmiştir. (Özdal, 2005, s.313) Bununla birlikte aynı zirvede Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesi’ne uygun bir şekilde uluslararası barış ve istikrara katkıda bulunulacağına gönderme yapılmıştır.

Hızla gelişen AGSP nedeniyle Avrupa güvenliğinden dışlandığını hisseden ABD, AGSP’ye “üç D” (Gnesotto, 2004, s.134) olarak bilinen formülle özetlenen koşullu bir destek verdi:

1. Bağları koparmadan (no decoupling),
2. Ayrımcılık yapmadan (no discriminating)
3. Tekrara kaçmadan (no duplication)

Bu şekliyle; ABD, Avrupa’nın özerk askeri yapılara sahip olmasını destekledi. Avrupa Konseyi, Aralık 1999’da düzenlenen Helsinki Zirvesi’nde, “karar almada özerklik ve NATO’nun müdahale etmediği uluslararası krizler karşısında AB’nin öncülük ettiği askeri hareketleri başlatmak ve gerçekleştirmek yolundaki kararlılığını belirterek, ODGP’yi geliştirmek için bir çok önlem almıştır. Askeri olmayan sivil kaynaklardan daha iyi yararlanılmasını sağlayacak kriz yönetimi mekanizmalarının kurulmasının da kararlaştırıldığı Helsinki Zirvesi’nde ayrıca, Genel İşler Konseyi’nin toplantılarına savunma bakanlarının da katılması kararlaştırılmıştır.

Feira ve Nice Zirvesi

Haziran 2000 Feira Zirvesi’nde de AGSP ile ilgili önemli kararlar alınmıştır. Öncelikle, kriz bölgelerinde konuşlanması için 5.000 polis memurunun hazır bulundurulması kararıyla “kriz yönetiminin sivil yönleri” güçlendirilmiştir. Ayrıca, AB üyesi olmayan Avrupalı NATO üyelerinin AB öncülüğünde yapılacak operasyonlara dahil edilmesi için gerekli düzenlemeler de yapılmıştır.” (Açıkmeşe, 2002, s. 10)

ODGP Yüksek Temsilcisi Javier Solana, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası’nın Avrupa’nın yapılanmasının askerleşme süreci olmadığı, “AGSP’nin amacının AB’nin mevcut olan ekonomik, ticari, insani,

diplomatik ve askeri bütün kaynakları kullanabilecek ve kendi uluslararası ortamının bütününde tutarlı etkili bir biçimde davranabilecek küresel bir siyasi aktör durumuna getirmek olduğunu belirtmiştir.” (Gnesotto, 2005, s.10)

Köln Zirvesi, kriz yönetimini AGSP’yi güçlendirme sürecinin merkezine yerleştirirken bundan sonraki her Zirve, ODGP’nin ayrılmaz bir parçası olan AGSP’nin kapsamında Birliğin özerk eylem kapasitesini geliştirmeye uğraşmıştır. AGSP, Nice Zirvesine kadar aşağıdaki bölümlerden oluşmuştur.

- 1) Askeri Kriz Yönetimi
- 2) Sivil Kriz Yönetimi
- 3) Çatışma Önleme

Nice Zirvesinden sonra ise “AGSP’nin Askeri Kriz Yönetimi unsurlarına yeni askeri yapılar getirilmiştir. Buna göre; Siyasi Komite yerine ulusal temsilcilerden oluşan, görevi uluslararası gelişmeleri izlemek, politikalar tanımlamak ve üzerinde uzlaşılacak politikaların uygulanmasını izlemek olan “Siyasi ve Güvenlik Komitesi” kuruldu. Bu komiteye, Askeri Komite, Askeri Personel, Kriz Yönetiminin Sivil Unsurları Komitesi yardımcı olmakla görevlendirildi. Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi (GAERC), Avrupa Birliği Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (EUISS), Avrupa Birliği Uydu Merkezi (EUSC) gibi organlar eklendi.

Polis işbirliği, hukuk düzenin güçlendirilmesi, sivil yönetim ve sivil koruma gibi dört araçtan oluşan Sivil Kriz Yönetimi ise, Feira ve Nice zirvelerinde özellikle Komisyon’un katkılarıyla geliştirilmiş, ayrıca sivil ve askeri unsurlar arasındaki ilişkileri geliştirmek amacıyla Kriz Yönetiminin Sivil Unsurları Komitesi oluşturulmuştur. AGSP’nin üçüncü unsuru olan “Çatışma Önleme” ise şiddetli çatışmalardan kaynaklanan insani acılar ve ortaya çıkan büyük maliyetlere engel olmak amacıyla oluşturulmuştur. Topluluk araçlarının daha sistematik ve koordineli kullanılması; çatışma sebeplerini belirleme ve bertaraf etme; yeni başlayan çatışmalara müdahale etme kapasitesini geliştirme ve bu alanda uluslararası işbirliğini geliştirme şeklinde amaçlar belirlemiştir. (Efe, a.g.m., s. 75)

2000 yılında Brüksel’de üye devletlerden bazıları, Acil Müdahale Gücü’ne toplam 100 bin asker ve 400 uçak ve 100 gemi verme taahhüdünde bulunarak, AGSP’nin alt yapısını oluşturma konusunda kararlılıklarını göstermiş oldular. Ardından “Hedef 2010” ile AGSP’nin önüne yeni hedefler konularak, AGSP’nin eksiklikleri giderilmeye çalışılmıştır. Kriz yönetiminin başarısının NATO ile işbirliğine bağlı olması dolayısıyla, 11 Aralık 2000 AB Nice Zirvesi’nde de, AGSP yapılanmasının gerçekleşmesi için önemli kararlar alınmıştır. Bu aşamada AB’nin öncülüğünde yürütülecek

operasyonlar için NATO'nun alt yapısına ve askeri planlama yeteneklerine "güvenceli erişim" sağlanmak istenmiştir. Ayrıca, 60.000 kişilik Acil Müdahale Gücü'nün (AMG) NATO olanaklarından yararlanması amaçlanmıştır. Öte yandan BAB'ın fonksiyonları AB'ye devredilmiş, BAB feshedildiği için, BAB'ın AB içindeki rolüyle ilgili maddeler, AB Antlaşması'ndan çıkarılmıştır. Aralık 2001'de yapılan Leaken Zirvesi'nde AB'nin kriz yönetim operasyonlarını uygulayabilecek duruma geldiği, yani AGSP'nin işlevsel hale geldiği ilan edilmiştir. Ancak gerçekte halen önemli eksiklikleri bulunduğunu söylemek mümkündür.

Avrupa Güvenlik Stratejisi ve Berlin Plus Anlaşması

11 Eylül 2001'de meydana gelen saldırılar ve sonrasında ABD'nin Irak ve Afganistan'a düzenlediği operasyonlar sırasında Avrupa'nın ortak bir ses verememesi Birliğin Ortak Dış politika belirleme konusundaki eksikliğini tekrardan ortaya çıkarması Avrupa Birliği Ortak Dış ve Güvenlik Politikası üzerine yoğun tartışmaların yaşanmasına ve politik gündeme oturmasına neden olmuştur.

Bunun üzerine, 12 Aralık 2003 tarihinde AB Yüksek Temsilcisi Javier Solana tarafından sunulan "Daha İyi Bir Dünyada Güvenli Avrupa (A Secure Europe in a Better World)" (Dinan, 2008, s.129) başlıklı rapor ile Birliğin yeni güvenlik stratejisinin çerçevesi çizilmiştir. Avrupa Güvenlik Stratejisi olarak adlandırılan bu raporun (ESS) yayınlanması, "ilk defa, bir topluluk olarak Avrupa Birliği'nin, içinde bulunduğu ve oluşmakta olan güvenlik ortamını ve bu ortamda nasıl söz sahibi olabileceğini algıladığını ortaya koyarak ortak bir dış ve güvenlik politikasının gelişimine dikkat çekmiştir.

Söz konusu, Güvenlik Stratejisi ayrıca "AB'nin genişleme politikaları ve kurumları arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi sayesinde Avrupa kıtasında ilk defa barış ve huzur dolu bir dönem geçirildiğini belirtmektedir. NATO'nun ve ABD'nin, Avrupa güvenliğindeki katkıları göz ardı edilmezken, AB'nin de küresel düzlemdeki güvenlik sorunlarına müdahalede aktif bir aktör olarak yer alması gerektiği vurgulanmaktadır." (European Security Strategy, 2003) Avrupa Güvenlik Stratejisi incelendiğinde güvenliği tehdit eden unsurlar şu şekilde sıralanmıştır.

- 1) Terörizm
- 2) Kitle imha silahlarının yayılması
- 3) Bölgesel çatışmalar
- 4) Başarısız devletlerin yıkılması
- 5) Organize suçlar

Söz konusu tehdit unsurları ile mücadelede AB'nin dış politikasında izlemesi gereken üç temel prensip Strateji tarafından da şu şekilde belirtilmiştir:

- 1) Önleyici müdahale¹
- 2) Bütünselci yaklaşım²
- 3) Çok taraflılık³

Avrupa Birliği ve NATO arasındaki ilişkiler resmi olarak ilk defa Ocak 2001'de başladı, "ancak ilişkilerin canlanması AB – NATO, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Üzerinde Bildiri'nin yayınlanmasına denk düşer." 17 Mart 2003'te NATO ve AB arasında, "Berlin Sonrası" (Berlin Plus) olarak tanımlanan işbirliği anlaşması imzalanmıştır. "Berlin Sonrası" düzenlemeleri dört unsurdan oluşmaktadır. Bu unsurları şu şekilde özetlemek mümkündür.

(Witte, <http://www.nato.int/docu/review/2003/issue3/turkish/art2.html>)

- 1) AB'nin NATO'nun operasyonel planlamasını kullanabilmesinin garanti edilmesi
- 2) AB'nin NATO yetenekleri ve ortak varlıklarını kullanabilmesi
- 3) AB başkanlığındaki operasyonlar için NATO Avrupa komutanlığı seçeneğinin bulunması (NATO'nun Avrupa Müttefik Kuvvetler Komutanı (SACEUR) Vekili'nin Avrupa'daki rolünün geliştirilmesi dahil)
- 4) NATO savunma planlama sisteminin gerektiğinde AB operasyonları emrine kuvvet verilecek şekilde uyarlanması.

Bu çerçevede, NATO üyesi olarak Türkiye'nin, AB üyesi olmayan NATO üyelerinin, NATO kaynaklarının kullanıldığı AB liderliğinde

¹ Önleyici Müdahale: Kriz çıkmadan müdahale etme kabiliyetine sahip olmanın gerekliliği belirtilmiştir. Bu durumda kuvvet ve zorlayıcı tedbirlerin kullanılmasına gerek kalmayacağı ve istikrarın elde edilebileceği belirtilmiştir.

² Bütünselci Yaklaşım: Kriz önleminin sadece askeri araçlarla sağlanamayacağı, dış politikanın ekonomik, siyasi ve sosyal boyutlardan oluşması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda Demokratik devletlerden oluşan ve iyi yönetilen bir dünyanın güvenlik için son derece önemli olduğu söylenmiştir. İyi yönetimi yaymak, sosyal ve siyasi reformları desteklemek, yozlaşma ve gücü kötüyle kullanmayla savaş, hukukun üstünlüğü ilkesine ve insan haklarına saygıya teşvik etmek uluslararası düzenin sağlanmasının anahtarları olarak sayılmıştır

³ Çok taraflılık: AB, güvenlik amaçlarına ulaşmak için uluslararası tehditlerle mücadelenin ancak küresel güçlerle işbirliği içinde hareket etmekten geçtiğini belirtmiştir. Uluslararası toplumun güçlenmesi, uluslararası kurumların işleyişinin sağlanması ve hukuka dayalı bir uluslararası düzen kurulması AB'nin güvenlik öncelikleri olarak sayılmıştır.

operasyonlara katılması ile ilgili, yöntemleri onaylaması Avrupa Savunma ve Güvenlik Politikasına dahil olması adına önemli bir gelişmedir.

Lizbon Antlaşması Sonrası AB'nin Güvenlik Yapılanması

Ekim 2001 tarihli Avrupa Konseyi'nde, kurumsal reformlara ilişkin çalışmalar yapacak bir "Avrupa Konvansiyonu'nun" oluşturulması kararlaştırılmıştır. Konvansiyon'a üye devletlerin parlamento ve hükümet temsilcileri, Avrupa Parlamentosu üyeleri, Komisyon temsilcileri ve sivil toplum örgütlerinin katılması ve aday ülkelerin de Konvansiyon'a davet edilmesi öngörülmüştür. Konvansiyon çalışmaları arasında "AB Anayasası" yada Anayasal Anlaşma'nın hazırlanması önemli bir yer tutmuştur. Anayasal Antlaşma Taslağı, hem Avrupa vatandaşlarını Avrupa bütünlüşmesi sürecine yaklaştırmak, AB'nin demokrasi açığı ve meşruiyet sorununa çözüm bulmak, hem Birliğin amaçları ve nihai şekli konusunda öngörülerde bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. Aslında Anayasal Antlaşma Taslağı, Avrupa Birliğine içerik bakımından gerçek bir "anayasa" kazandırmamaktaydı." (Baykal, 2004, s. 137)

Anayasal Antlaşma Taslağı, 29 Ekim 2004'te Roma'da tüm üye devletler ve Bulgaristan, Romanya ve Türkiye tarafından imzalanmıştır. Fakat Anayasal Antlaşma Taslağı'nın onay sürecinde 2005 yılında Fransa ve Hollanda referandumlarında art arda reddedilmesi sonucunda, Avrupa Anayasası'nı oluşturma süreci de kesintiye uğramıştır. AB liderleri, Anayasası planlarına son vererek, iki kurucu antlaşma olan AT Antlaşması (Treaty establishing the European Community) ile AB Antlaşması'nı (Treaty on the European Union) değiştiren yeni antlaşma yapmaya karar vermişlerdir. Bu amaçla Haziran 2007'de Anayasanın yerini alacak Reform Antlaşması üzerinde çalışılmasına karar verilmiş ve 13 Aralık 2007 tarihinde imzalanan Reform Antlaşması Aralık 2009'da yürürlüğe girmiştir.

Lizbon Antlaşması'nda Yer Alan Güvenlik Yapılanması ile İlgili Bölümler

AB güvenlik ve savunmasının gelecekte nasıl şekilleneceği AB'nin gelecekte kendisini nasıl tanımlayacağı ile yakından ilişkilidir. Bu bakımdan öncelikle Lizbon Antlaşmasında oluşturulan yapının hibrit (melez) bir karakter taşıdığını söylemek mümkündür. AB açısından Antlaşma; bir yandan sivil amaçların devam ettiği diğer yandan askeri kapasitenin artırılmasının hedeflendiği ve ikisi arasında bir dengenin oluşturulmaya çalışıldığı bir yapıya sahiptir. Lizbon Antlaşmasında belirlenen vizyon, Avrupa Birliği Antlaşmasının 3(5).maddesi ile aynıdır. Bu maddede AB, genel olarak vatandaşlarını korumayı hedeflediğini belirtmektedir. Ayrıca

dünyanın sürdürülebilir gelişmesine katkı sağlamak, barışa ve güvenliğe hizmet etmek, insanlar arasında saygıyada yalı adil bir düzel oluşturmak, serbest ve adil ticareti sağlamak fakirliği azaltmak ve insan haklarını korumak Birliğin diğler amaçlarındandır.

Bu amaçlar, AB'nin normatif sivil güç olma vizyonunu desteklemektedir. Ancak Antlaşmada sözü edilen sivil amaçların yanı sıra operasyonel kapasitesinin geliştirilmesi ile ilgili pek çok madde yer almaktadır. 222. Maddede yer alan dayanışma ilkesi gibi düzenlemeler kolektif savunma gibi gelecek düzenlemelere zemin oluşturmaktadır. Bu açıdan Lizbon Antlaşması, hem sivil hem de askeri hedeflerin yer aldığı karma bir yapıya sahiptir. (Kocamaz, 2010, s. 960)

Lizbon Antlaşmasındaki düzenlemeler, liberal hükümetler arası yaklaşımın tipik göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Parlamentonun ve Komisyonun yetkileri sınırlı bırakılmış ve Konseyin oyçokluğu ile karar vermesi prensibine bağlı kalınmıştır. Konsey asıl karar verici organ olmaya devam etmektedir. Bu açıdan bakıldığında Lizbon Antlaşmasının AB bütünleşmesinde yeni bir aşama olduğunu söylemek güçtür. Özellikle savunma politikası söz konusu olduğunda tüm önemli alanlar ulus devletlerin yetkisinde bırakılmıştır. Örneğin Avrupa Konseyinin oybirliği ile karar vermesi durumunda OGSP'nin ortak savunmaya dönüşebileceği 28 A/2 maddede belirtile de, 3A maddesi ulusal güvenliğin her devletin kendi münhasır sorumluluğunda olduğunu belirtir. Dolayısıyla savunma alanında daha fazla bütünleşme açısından tüm çabalara rağmen üye devletler etkinliklerini devam ettirmektedir. (Zhussipbek, 2009, s.145) Bu genel değerlendirmeler ışığında Reform Antlaşması olarak ta kabul edilen Lizbon Antlaşmasında yer alan Güvenlik ve Savunma ile ilgili kararları şu maddeler halinde özetlemek mümkündür.

- **Madde 46A:** Bu maddede AB'nin hukuk kişiliğine sahip olduğu belirtilerek Birliğin uluslararası antlaşmalar yapmasının ve uluslararası örgütlere üye olmasının önü açılmıştır. (The EU in the world, Treaty of Lisbon, 2007) Madde 188L belirli şartlar dahilinde AB'nin bir yada daha fazla üçüncü devlet yada uluslararası kuruluş ile, Birlik kurumları ve üye devletler üzerinde bağlayıcı etkiye sahip antlaşmalar (agreements) yapması öngörülmüştür. Fakat Nihai Senede ekli 24 Numaralı Bildiri'de AB'nin hukuk kişiliğine sahip olmasının, Birliği antlaşmalarda üye devletler tarafından kendisine verilen yetkiler dışında yasama yapma yada faaliyette bulunmaya hiç bir şekilde yetkilendirmediği vurgulanmıştır.
- **Madde 9E/4:** Lizbon Antlaşması'nda Avrupa Konseyi Başkanı makamının oluşturulması ve AB'nin sütun yapısının kaldırılması

öngörülmüştür. AB Dışişleri Bakanı makamı oluşturulmamakla birlikte, Birliğin farklı sütunlarına (AB'nin "1'nci sütunu" olarak adlandırılan Avrupa Topluluğu ve 2'nci sütunu olarak adlandırılan ODGP) dahil olan diplomasi, güvenlik, ticaret, kalkınma, insani yardım gibi Birlik dış politikasının farklı boyutları arasında uyumluluğun sağlanarak AB'nin dış ilişkilerinde daha tutarlı politika izleyebilmesi için "Birlik Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi'nin" (High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy), ODGP Yüksek Temsilcisi görevi ile birlikte Komisyon'un Dış İlişkilerinden sorumlu üyesi görevlerini üstlenmesi kabul edilmiştir.

- **Madde 10C/1:** Antlaşmanın bu maddesinde "Birliğin ODGP konularındaki yetkileri, ortak savunmaya dönüşebilecek ortak savunma politikasının kademeli olarak oluşturulması dahil, dış politikanın tüm alanlarını ve Birliğin güvenliğine ilişkin tüm sorunları kapsar", denilmiştir.
- **Madde 9C/6:** Bu madde ile Üye devlet Dışişleri bakanlarından oluşan Dışişleri Konseyi, Avrupa Konseyi'nin ortaya koyduğu stratejik ilkeler temelinde Birlik dış ilişkilerini formüle etmekle ve uyumluluğu sağlamakla görevlendirilmiştir.
- **Başlık 5:** Lizbon Antlaşması AGSP'nin adını "Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası"(OGSP, Common Security and Defence Policy) olarak değiştirmiştir. OGSP hakkında hükümler, Lizbon Antlaşması'nın "AB Antlaşması" kısmının Beşinci Başlığı'nun (Title V) "Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'na İlişkin Özel Hükümler" (Specific provisions on the Common Foreign and Security Policy) bölümünün (chapter) ikinci kısmını (section) oluşturmaktadır. Aralık 2007 tarihli Lizbon Antlaşması'na kadar AGSP ile ilgili hükümler antlaşmalarda yer almamıştır. AGSP/OGSP ile ilgili hükümlerin Lizbon Antlaşması ile ilk defa Birlik antlaşmalarına dahil edilerek hukuki bağlayıcılık kazanmalarının yolu açılmıştır. Daha da önemlisi AB'nin dış politikada tüzel kişilik kazanması dış politikadaki etkinliğini arttıracaktır. AB uluslararası örgütlere ve toplantılara bir uluslararası hukuk süjesi olarak katılabilecektir.
- **Madde 13A/3:** Bu madde ile ODGP konularında Birliği dışta temsil etmesi ve Yüksek Temsilciye yardım etmesi için Avrupa Dış İlişkiler Servisi'nin (European External Action Service) kurulması öngörülmüştür.
- **Madde 28A/1:** OGSP'nin, ODGP'nin tamamlayıcı bir parçası (integral part of) olduğu, Birliğe sivil ve askeri varlıklardan oluşan

“operasyonel” kapasite sağladığı, Birliğin bu varlıkları barışı koruma, çatışma önleme ve BM Antlaşması prensiplerine uygun bir şekilde uluslararası güvenliği güçlendirme görevlerinde Birlik dışında kullanabileceği belirtilmiştir. Bunun yanında aynı maddede AB'nin OGSP görevlerini üye devletlerin sağladığı olanaklarla yerine getireceği belirtilerek ayrıca OGSP'nin uygulanması ve Konsey tarafından belirlenen hedeflerin gerçekleşmesi için üye devletlerin Birliğe askeri ve sivil yetenekleri hazır etmesi gerektiği öngörülmüştür.

- **Madde 28A/2:** OGSP'nin, kademeli bir şekilde ortak Birlik savunma politikasının oluşturulmasını da kapsadığı, Avrupa Konseyi'nin oybirliği ile karar verdiği takdirde, ortak savunmaya dönüşeceği kabul edilmiştir.
- **Madde 28A/3:** Bu madde ise OGSP'nin uygulanması ve Konsey tarafından belirlenen hedeflerin gerçekleşmesi için üye devletlerin Birliğe askeri ve sivil yetenekleri hazır etmesi gerektiği öngörülerek AB'nin kendine ait daimi askeri güçlerinin (Avrupa ordusu) söz konusu olmadığı dolaylı bir şekilde belirtilmiştir.
- **Madde 28A/6:** OGSP alanında “kalıcı yapısal işbirliği” (permanant structured cooperation) olanağı öngörülerek, “güçlendirilmiş işbirliği” olanağının askeri ve güvenlik ile ilgili konularda uygulanmasını kabul etmeyen Nice Antlaşması'na göre daha ileri bir durum hedeflenmiştir.
- **Madde 28A/7:** Bu maddeye göre “herhangi bir üye devlet kendi sınırları dahilinde silahlı saldırıya maruz kalması durumunda, diğer üye devletler BM Antlaşması'nın 51. maddesinde düzenlenen “müşterek meşru müdafaa hakkı” uyarınca, kendi imkanları dahilinde tüm araçlarla yardımcı ve destek olmak yükümlülüğüne sahiptir”, denilerek AB mevzuatında ilk defa bir “karşılıklı dayanışma maddesi” öngörülmüştür. Fakat “karşılıklı dayanışma maddesine”, “bazı üye devletlerin güvenlik ve savunma politikalarının özgül niteliklerine hanel getirmez” ve “bu alandaki yükümlülük ve işbirliği, halen kolektif savunmalarının temelini ve bunun uygulama forumunu oluşturan NATO'ya üye devletlerin yükümlülükleri ile uyumlu olur” denilerek, önemli yapısal sınırlılıklar getirilmiştir.
- **Madde 28B/1:** Bu madde de OGSP görevlerinin şunları kapsadığı belirtilmiştir:
 - 1) Barış oluşturma (peace-making) ve çatışma sonrası istikrar sağlama dahil, ortak silahsızlandırma operasyonları

- 2) İnsani görevler ve kurtarma görevleri
 - 3) Askeri danışma ve destek görevleri
 - 4) Çatışmayı önleme ve “barışı koruma” (peace-keeping) görevleri
 - 5) Kriz yönetiminde muharip güç kullanılmasını içeren görevler
- **Madde 3A:** “ulusal güvenlik her üye devletin kendi münhasır sorumluluğu altında bulunmakta” denilerek OGSP’nin sınırlılıkları açıkça belirtilmiştir. Ayrıca Nihai Senede ekli ODGP ile ilgili 13 Numaralı Bildiri’de, OGSP hükümlerinin üye devletlerin güvenlik ve savunma politikalarının kendine özgü niteliklerine zarar vermeyeceği vurgulanmıştır.
 - **Madde 188R:** “AB İşleyişine İlişkin Antlaşma” kısmına “dayanışma hükmü” (solidarity clause) konulmuştur. Söz konusu hüküm gereğince, Birliğin ve üye devletlerin, bir üye devlet terörist saldırıya yada doğal yada insan-yapımı felakete maruz kalması durumunda, dayanışma ruhu içinde hareket etmesi öngörülmüş, ayrıca Birliğin, üye devletler tarafından kendisine verilen askeri yetenekler dahil, sahip olduğu tüm araçları üye devlet sınırları içinde terörist saldırıları önlemek, demokratik kurumları ve sivil toplumu herhangi bir terör saldırısından korumak, terörist saldırı durumunda ve doğal yada insan-yapımı felakete maruz kalması durumunda siyasi otoritelerin talebi üzerine üye devleti desteklemek amacıyla kullanacağı belirtilmiştir.

Söz konusu belge, adından da anlaşıldığı gibi, “uluslararası antlaşma” niteliğinde bir belge olarak kabul edilebilir. Başka bir deyişle Lizbon Antlaşması kurucu antlaşmaların yerine geçme amacı taşımamakta, onları tadil etmekte ve AB bakımından “anayasal” nitelik taşımamaktadır. Ayrıca Antlaşmada AB’nin marşı, arması ve bayrağı ile ilgili hükümler bulunmamaktadır. (Note to Delegations on IGC 2007 Mandate, s.1-2) Sadece Nihai Senede ekli 52 Numaralı Bildiri’de “üye devletler, mavi arka plan üzerine on iki altın yıldızlı çemberli bayrağın, marşın, sloganın, para birimi Euro’nun, kendileri için AB’nde halklar topluluğu hissini ve ona bağlılıklarını simgelemeye devam edeceğini bildirir” denilmiştir.⁴

Bu arada Lizbon Antlaşması’nda nitelikli oyçokluğu usulünün genel kural olması ve birçok konuda veto hakkının kaldırılması öngörülmüş, fakat ODGP ve OGSP ile ilgili konularda oybirliğine istinat eden oylama usulü ve

⁴ Lizbon Antlaşması, AB Antlaşması’nın adını değiştirmezken, AT Antlaşması’nın adını “Avrupa Birliği’nin İşleyişine İlişkin Antlaşma” (Treaty on the Functioning of the European Union) olarak değiştirmiştir. (Lisbon Treaty amending the Treaty on European Union)

veto hakkı korunmuştur. Ayrıca Lizbon Antlaşması, Avrupa Parlamentosu ile Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın ODGP alanında oynadığı rolü önceleri olduğu gibi sınırlı bırakmıştır. "Sonuç olarak Lizbon Antlaşması "ODGP ile AGSP'nin niteliğini ve karar alma mekanizmasını değiştirmemiştir. Antlaşma ile AGSP adının OGSP olarak değiştirilmesi gerçekliği yansıtan bir olgu olmadan ziyade, "avro-iyimserliğin" (Euro-optimist) bir görüntüsü olarak kabul edilebilir." (Zhussipbek, a.g.e., s. 149)

Lizbon Antlaşması Sonrası AGSP/OGSP'nin Karar Alma Mekanizması

AB üyelerinin Avrupa güvenliği konusunda birbirinden farklı algılara sahip olmasının ("Atlantikçi", "Avrupacı", "tarafsız" gibi) ve askeri yeteneklerde asimetrik boyutlara kadar varan farklılıkların bulunmasının getirdiği zorluklar, AGSP alanında katı hükümetler arası nitelikte karar alma mekanizmasının benimsenmesiyle giderilmeye çalışılmıştır. AGSP alanında karar alma mekanizması olarak hükümetler arası konferanslar sistemi benimsenmiştir. (Zhussipbek, a.g.e., s. 149)

AGSP'nin gelişimi antlaşmalarda ciddi bir hukuksal tanım üzerine bina edilmemişti. AGSP yapıları Avrupa Siyasi İşbirliği'nin (ASİ) ilk aşamalarında olduğu gibi antlaşmalar yerine Başkanlık raporlarıyla oluşturulmuş, Aralık 2007 tarihli Lizbon Antlaşması'na kadar AGSP ile ilgili hükümler antlaşmalara dahil edilmemişti. Bir başka deyişle, Güvenlik ve Savunma Politikaları ile ilgili bir müktesebat söz konusu değildi, kurucu antlaşmalar, AGSP'nin kurumsal olarak nasıl isleyeceği konusunda belirsizdi. (Rupp, 2002, s. 38)

Lizbon Antlaşmasının 15B maddesi uyarınca, antlaşmalarda aksi öngörülmedikçe ODGP ve AGSP ile ilgili kararlar Avrupa Konseyi ve Bakanlar Konseyi tarafından oybirliği ile alınır; yasama düzenlemelerinin kabulü hariç tutulur. Bakanlar Konseyi üyeleri arasında çekimser kalanlar Birlik nüfusunun en az üçte birisini kapsayacak şekilde üye devlet sayısının üçte birini temsil ederse, karar alınamaz. Ayrıca 28A/4 maddesinde AGSP ile ilgili kararların Yüksek Temsilci yada herhangi bir üye devlet önerisi üzerine Bakanlar Konseyi tarafından oybirliği ile alınması gerektiği belirtilmiştir. AGSP'nin karar alma mekanizmasında öngörülen tek esneklik "çekimser kalma" (abstention from voting) hakkıdır.

AGSP karar alma mekanizmasının niteliği, acil faaliyete geçilmesi gereken durumlarda belirsizliklerin, duraksamaların, hatta Birlik üyeleri arasında güvensizliğin doğmasına neden olmakta, zira her bir üye devlet kural olarak sadece kendi ulusal çıkarları mülahazasıyla hareket etmektedir.

“Karşılıklı dayanışma” (mutual solidarity) hükmünün Lizbon Antlaşması’na bu tür olumsuzlukları azaltmak amacıyla konulduğu söylenebilir.

Avrupa Birliğinin Güvenlik Yapılanmasını Oluşturan Mevcut Birimler ve Görevleri

AGSP operasyonlarına ulusal birliklerin gönderilmesi, üye devletlerce alınan bağımsız kararlara dayanmaktadır. Bu bakımdan Avrupa Birliği içinde kurumsal bir kimlik kazanan ve Lizbon Antlaşmasından sonra OGSP olarak adlandırılan AGSP’nın kendi içinde hiyerarşik bir yapısının olduğunu ve yapılan işlerin bu hiyerarşik yapı içinde şekillendiğini söylememiz mümkündür. Söz konusu bu hiyerarşik yapıyı oluşturan birimler ve bu birimlerin görevlerini şu şekilde ifade etmek mümkündür.

- Siyasi ve Güvenlik Komitesi (Political and Security Committee)
- AB Askeri Komitesi (EU Military Committee)
- AB Askeri Personeli (EU Military Staff)
- Sivil Kriz Yönetimi Komitesi (CIVCOM)
- Siyasi Birim (Political Unit)
- Durum Merkezi (Situation Center) ayrıca bu birime bağlı olarak görev yapan Sivil Planlama ve Yürütme (Civilian Planning and Conduct Capability-CPCC) bulunmaktadır.
- Avrupa Savunma Ajansı (European Defence Agency)
- AB Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (EU Security Studies Institute)
- Uydu Merkezi (Satellite Centre)
- Avrupa Dış İlişkiler Servisi (European External Action Service) Lizbon Antlaşması ile oluşturularak Yüksek Temsilciye yardım etmekle görevlendirildi.

Siyasi ve Güvenlik Komitesi

Her bir üye devletin büyükelçi düzeyinde üst kademeli görevlilerinden ve Komisyon temsilcisinden oluşan, Siyasi ve Güvenlik Komitesi’nin (SGK) Nice Antlaşması’na (madde 25) göre başlıca işlevi, “ODGP ve AGSP kapsamına giren uluslararası gelişmeleri izlemek ve Bakanlar Konseyi’ne görüşler bildirerek politikaların tanımlanmasına katkıda bulunmak”. Lizbon Antlaşması’na göre (madde 25), “SGK, Konsey ve Yüksek Temsilcinin vesayeti altında madde 28B’de belirtilen kriz yönetimi operasyonlarının siyasi denetimi ve stratejik yönlendirme görevini yerine getirir.” (Zhussipbek, a.g.e. s.149) SGK, 22 Ocak 2001 tarihli Konsey kararıyla kurulmuştur. SGK’nın konumu ve başlıca görevleri şu şekilde özetlenebilir: (Missiroli, 2005, s. 64)

- Siyasi ve Güvenlik Komitesi, Avrupa Birliği Askeri Komitesi ile ilişkisinde üst konumdadır.

- SGK, Avrupa Birliği Askeri Komitesi'ne yönlendirici ilkeleri gönderir ve onun görüşlerini ve tavsiyelerini alır.
- Avrupa Birliği Askeri Komitesi'nin Başkanı, AB Askeri Personeli ile de irtibat halindedir ve gerekli olduğunda SGK toplantılarına da katılmaktadır.
- ODGP ile ilgili tartışmalarda farklı komiteler arasında arabulucu olarak çalışan SGK bu tartışmaları koordine eder, izler ve kontrol eder.
- Eğer, AB bir krize tepki verme gereği duyarsa, Konsey'e Birlik tarafından izlenmesi gereken siyasi amaçları öneren ve krizin çözümüne katkıda bulunacak tutarlı seçenek dizisini ortaya koyan da yine Siyasi ve Güvenlik Komitesi'dir.
- SGK, Konsey'e ortak eylem kabul etmesi için tavsiyede bulunan görüşü de hazırlayabilir, kabul edilen tedbirlerin uygulanışını denetler ve etkilerini değerlendirir.
- Komisyon ve üye devletler Komite'yi kabul ettiği veya almayı düşündüğü tedbirler konusunda bilgilendirir.

Bakanlar Konseyi kurumsal yapısının bir parçası olan SGK'nin idari düzeydeki bel kemiğini Konsey Sekreterliğinin bünyesinde bulunan Durum Merkezi teşkil etmektedir. (Political and Security Committee, Activities of EU, Implementation of the CFSP and ESDP) Lizbon Antlaşması Nihai Senede ekli "Madde 9C Hakkında" Bildiri'ye göre, SGK'nin Başkanlığı Yüksek Temsilcinin bir temsilcisi tarafından yürütülür. SGK kriz durumlarında AB tutumunun belirlenmesinde ve gelişmelerin izlenmesinde merkezi rol oynamakta ve kriz yönetimi operasyonlarının siyasi kontrolü ve stratejik idaresinden sorumludur. Ancak SGK, AB politikası üzerinde marjinal yetkiye sahip, zira kararların alınmasında değil, ancak şekillendirilmesinde önemli rol oynamaktadır.⁵ (Missiroli, a.g.e., s. 59)

AB Askeri Komitesi

Çatışmaların önlenmesi ve kriz yönetimi alanlarında üye devletler arasında askeri danışma ve işbirliği sağlamak amacıyla oluşturulmuş bir forum niteliğindedir. AB Askeri Komitesi (ABAK) operasyon sırasında Operasyon Komutanı faaliyetlerini denetleme yetkisine sahip bulunmaktadır. Avrupa Birliği Askeri Komitesi'nin daimi bir başkanı

⁵ Üye devletlerin AB'deki büyükelçilerinden oluşan Daimi Temsilciler Komitesi (COREPER) ODGP alanında halen kilit konumdadır (COREPER, Bakanlar Konseyi çalışmalarının hazırlanmasından sorumludur). Böylelikle, her bir üye devlet AB'nde büyükelçi düzeyinde yetki farklılıkları her zaman açık şekilde belirlenmemiş iki farklı delegasyona sahip bulunmaktadır

bulunur. Başkan atama ile gelen ve orgeneral rütbesi taşıyan bir kişidir. Bu kişiler, üye devlet savunma bakanları tarafından kabul gören prosedürlere uygun olarak seçilir ve savunma başkanları düzeyindeki ABAK toplantısı tavsiyesine dayanılarak Konsey tarafından atanır. Avrupa Birliği Askeri Komitesi Başkanı, Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nde ve uygun olduğu durumlarda Konsey'de ABAK'ı temsil eder. (Rupp, a.g.e, s. 34)

Üye devletlerin savunma alanındaki en üst görevlilerinden yada onların temsilcilerinden oluşan AB Askeri Komitesi, AB Askeri Personeli'nin çalışmalarını yönlendirmekte ve SGK'ye askeri konularda tavsiyelerini iletmekte ve önerilerde bulunmaktadır. AB Askeri Komitesi'nin yönlendirmesi altında bulunan ve üye devletlerin gönderdiği askeri uzmanlarından oluşan AB Askeri Personeli (EU Military Staff), Bakanlar Konseyi dahilinde "askeri uzmanlık sağlamakta" ve AB'nin yürüttüğü kriz yönetimi operasyonlarının idaresi başta olmak üzere, AGSP'ni desteklemektedir. Yaklaşık yetmiş kişilik kadrosu bulunan ve Konsey Sekreterliği bünyesinde faaliyet gösteren AB Askeri Personeli'nin fonksiyonlarına, erken uyarı, durum değerlendirilmesi, stratejik planlama, AB operasyonlarının yapılması için gerekli olan ulusal ve çok-uluslu güçleri belirleme ve kuvvet kataloglarını düzenleme girmektedir. (Military Staff of the European Union" Activites of EU, Implementation of the CFSP and ESDP) Komitenin çalışma sistemi şu şekilde işlemektedir. (Rupp, a.g.e, s. 34)

- AB Askeri Komitesi, AB Askeri Personel Genel Müdürü'nün stratejik askeri seçenekler oluşturması için faaliyeti başlatmaya yönelik direktif çıkarır.
- ABAK, daha sonra AB Askeri Personeli tarafından geliştirilen stratejik askeri seçenekleri değerlendirir.
- Değerlendirmesi ve askeri tavsiyeleriyle birlikte Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne iletir.

AB Askeri Komitesi ve AB Askeri Personeli ile ilgili hükümler, özellikle NATO'ya üye olmayan bazı AB üyelerinin isteksizliği nedeniyle Nice Antlaşması'na dahil edilmemiştir. Dolayısıyla bu iki organ SGK'nden farklı olarak antlaşma temelli kurumlar niteliğinde değildir. AB Askeri Komitesi ve AB Askeri Personeli ile ilgili hükümler Aralık 2007 tarihli Lizbon Antlaşması'na da konulmamıştır.

AB Askeri Personeli

Konsey Genel Sekreterliği nezdinde görevlendirilen üye devletlerin askeri uzmanlarından oluşan Avrupa Birliği Askeri Personeli (Military Staff of the European Union) doğrudan doğruya Yüksek Temsilciye bağlıdır. ABAP'ın görevi, ulusal ve çokuluslu Avrupa güçlerinin belirlenmesi dahil,

kriz yönetim operasyonları için erken uyarı, durum değerlendirmesi ve stratejik planlama sağlamak ve yardım ettiği Askeri Komite tarafından verilen talimatlara göre politikaları ve kararları uygulamaktır. (Efe, 2007, s.17)

22 Ocak 2001 tarihli Konsey kararı ile kurulan bu organ da Konsey yapısı içindedir ve şu görevleri yapmaktadır.

- AGSP'ye AB öncülüğündeki askeri kriz yönetimi operasyonlarının uygulanması da dahil olmak üzere askeri uzmanlık ve destek sağlar
- Potansiyel krizleri izler
- NATO ile daimi ilişkiler kurar
- Terörizmle savaş ve AGSP'nin askeri yönlerine katkı yapar.
- AB'nin kriz yönetimi prosedürlerinin askeri yönlerini değerlendirir, planlar ve uygular.

AB uluslararası sistemde etkin şekilde yer alabilmek için polis ve jandarma gibi sert güç unsurlarına sahip olması gerektiğinin farkına varmıştır. Bu amaç doğrultusunda da Hollanda ve Fransa'nın girişimleri ile 2004 yılında Fransa, İspanya, İtalya, Portekiz ve Hollanda'nın katkıları ile 800 kişilik bir jandarma gücü kurulmuştur. 23 Ocak 2006 tarihinde ise Avrupa Jandarma Gücü (EUROGENDFOR) karargâhı İtalya'da Vicenza'da açılmıştır. 2006'da kurulan bu ilk jandarma gücü, kriz bölgesinde yapılacak bir askeri operasyon sonrası istikrarın sağlanması için konuşlanabilecek kapasitededir. Ancak, Avrupa Jandarma Gücü, NATO'ya bir rakip olarak değil, AB'nin uluslararası etkisini artırmak için kurulmuştur. Sonuç olarak, "günümüzde AB'nin askeri alanda oynadığı üç ana rol vardır. Bunlar:

- 2003'te operasyonel hale gelen Acil Müdahale Gücü
- Avrupa Muharebe Grupları
- Avrupa Jandarma Gücü'dür.

Sivil Kriz Yönetimi Komitesi (CIVCOM)

Görevi, kriz yönetiminin sivil unsurları ile ilgili olarak SGK'ya bilgi sağlamak, değerlendirmeler yapmak ve görüşlerini sunmak olan Kriz Yönetimi Sivil Kanadı Komitesi (CIVCOM)'dir. Komitede, üye ülkelerin temsilcileri, Komisyon yetkilileri ve Konsey Sekretaryasından personel görev yapmaktadır. Komite aynı zamanda birimler arası uyumun sağlanması ve sivil kriz yönetimi ihtiyaçlarının tespitine ve geliştirilmesine yönelik olarak çalışmalar da yapmaktadır.

Siyasi Birim

Doğrudan Yüksek Temsilciye bağlı olan Siyasi Birimin (Policy Unit) görevi ODGP için öncelik arz eden konulara ilişkin stratejilerin belirlenmesi

ve uygulamanın ana hatlarının çizilmesidir. Birim tarafında periyodik olarak kaleme alınan “düşünce belgeleri” ODGP’nin uygulanmasında büyük önem taşımaktadır. Bu birim daha önceleri Siyasi Planlama ve Erken Uyarı Birimi olarak adlandırılıyordu.

Durum Merkezi

Direkt Yüksek Temsilciye bağlı olan bir başka birim Durum Merkezidir (Situation Centre-SitCen). Merkez, 7 gün 24 saat AB güvenlik politikasının işleyişine yardımcı olacak bilgileri toplamakta, analizler yapmakta ve gerekli uyarılarda bulunmaktadır. Bu amaçla Merkeze bağlı bir istihbarat birimi oluşturulmuştur. 2001 ve 2004 yıllarındaki terörist saldırılardan sonra bu tehdit ile mücadele çalışmalarında rol oynamaktadır.

Sivil Planlama ve Yürütme Birimi

Durum Merkezine bağlı olarak çalışan Sivil Planlama ve Yürütme (Civilian Planning and Conduct Capability-CPCC) birimi, sivil kriz yönetimi operasyonlarının stratejilerinin planlanması ve uygulanmasından sorumludur. ODGP Sivil operasyonları kapsamında Yüksek Temsilci ve Konsey Başkanı ile işbirliği yapmak, tavsiye ve destek vermek ile görevlendirilmiştir.

Avrupa Savunma Ajansı

Avrupa Savunma Ajansı (ASA), (European Defense Agency) Avrupa Birliğinin Savunma Politikalarının gelişimine katkıda bulunmak ve kriz yönetimi çerçevesinde Avrupa Birliğinin kapasitesinin geliştirilmesine yardımcı olmak amacıyla Avrupa Konseyi tarafından 12 Temmuz 2004 tarihinde Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası bünyesinde kurulmuştur. ASA’nın temelde belirlenmiş dört görevi vardır. Bu görevler:

- 1) Kriz yönetimi çerçevesinde AB’nin Savunma yeteneklerinin geliştirilmesi (developing defence capabilities)
- 2) Silah Teknolojisi alanlarında üye devletler arasında işbirliğinin güçlendirilmesi (promoting Defence Research and Technology)
- 3) Savunma alanında Avrupa Birliği’nin endüstriyel temelini güçlendirilmesi ve Komisyon ile istişare halinde rekabete açık bir savunma pazarının oluşturulması
- 4) Savunma Sanayi alanındaki çalışmaların teşviki (promoting armaments co-operation)

Kriz yönetimi alanında savunma yeteneklerini geliştirmek; silahlanma alanında Avrupa’da işbirliğini geliştirmek; Avrupa savunma sanayi altyapısını güçlendirecek önlemlerin ve politikaların belirlenmesine

katkıda bulunmak ve gelecekte ihtiyaç duyulacak savunma ve güvenlik yeteneklerine ulaşmak amacıyla yapılacak araştırmaları desteklemek ajansın görevleri arasındadır. Ayrıca, ajansın Avrupa Yetenek Eylem Planı ile belirlenen eksiklikleri giderme konusundaki çalışmalarını koordine etmesi de amaçlanmaktadır.

AB Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü

Başlıca güvenlik ve savunma sorunları üzerine araştırma ve tartışma AB için çok önemlidir. Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü, 20 Temmuz 2001'deki Konsey'in ortak eylemine dayanarak 1 Ocak 2002'de kuruldu. Amacı ortak bir Avrupa güvenlik kültürü oluşturmak olan enstitü, herhangi bir ulusal çıkarı savunmaz, temsil etmez, tam bir entelektüel bağımsızlık içerisinde çalışır. ODGP ve özellikle AGSP'nin uygulanmasında yardımcı olması amacıyla kurulan Enstitü'nün verdiği seminerler, Birliğin analitik kapasitesini genişletmeye ve derinleştirmeye yöneliktir.

İlgili alanlarda akademik araştırma ve analizler yaparak, AGSP'nin de içinde bulunduğu ODGP'ye katkı yapan enstitü kendi inisiyatifi ile yada talep üzerine ilgili AB organları için raporlar, notlar ve çalımsa dokümanları hazırlamaktadır. Ayrıca, 25 ülke ve aday ülkelerin karar vericileri, uzmanlar ve akademisyenleri sistematik olarak bir araya getirmek görevleri arasındadır. Enstitünün merkezi Paris'te bulunmaktadır.

AB Uydu Merkezi

İspanya'da Torrejon'da alt yapısı BAB tarafından kurulan Batı Avrupa Birliği Uydu Merkezi'nin 2002 yılında AB bünyesi içine alınmasıyla oluşturulan Avrupa Birliği Uydu Merkezi (European Union Satellite Center-EUSC), ABUM'un, temel görevi ODGP kapsamında AB karar alma mekanizmasını desteklemektir. Özellikle AGSP konusunda çatışma önleme, barış yapmaya destek, insanların sebep olduğu felaketler yada doğal afetler de etkili insani yardım yapılması konularında uzaydan bilgi toplayarak önemli bir görev üstlenir.

Avrupa Dış İlişkiler Servisi

Lizbon Antlaşması, Komisyon'un dış ilişkilerinden ve Birliğin diğer dış faaliyetlerinin koordinasyonundan sorumlu olacak, ODGP konularında Birliği dışta temsil edecek ve görevinde Yüksek Temsilciye yardım edecek yeni bir Avrupa Dış İlişkiler Birimi (European External Action Service-EEAS) kurulmasını öngörmektedir. Çalışmalarını üye devletlerin dışişleri birimleriyle işbirliği içinde sürdüreceği olan birimin personeli, Konseyin ve Komisyonun genel sekreteraryalarından resmi görevliler ile üye devletlerin

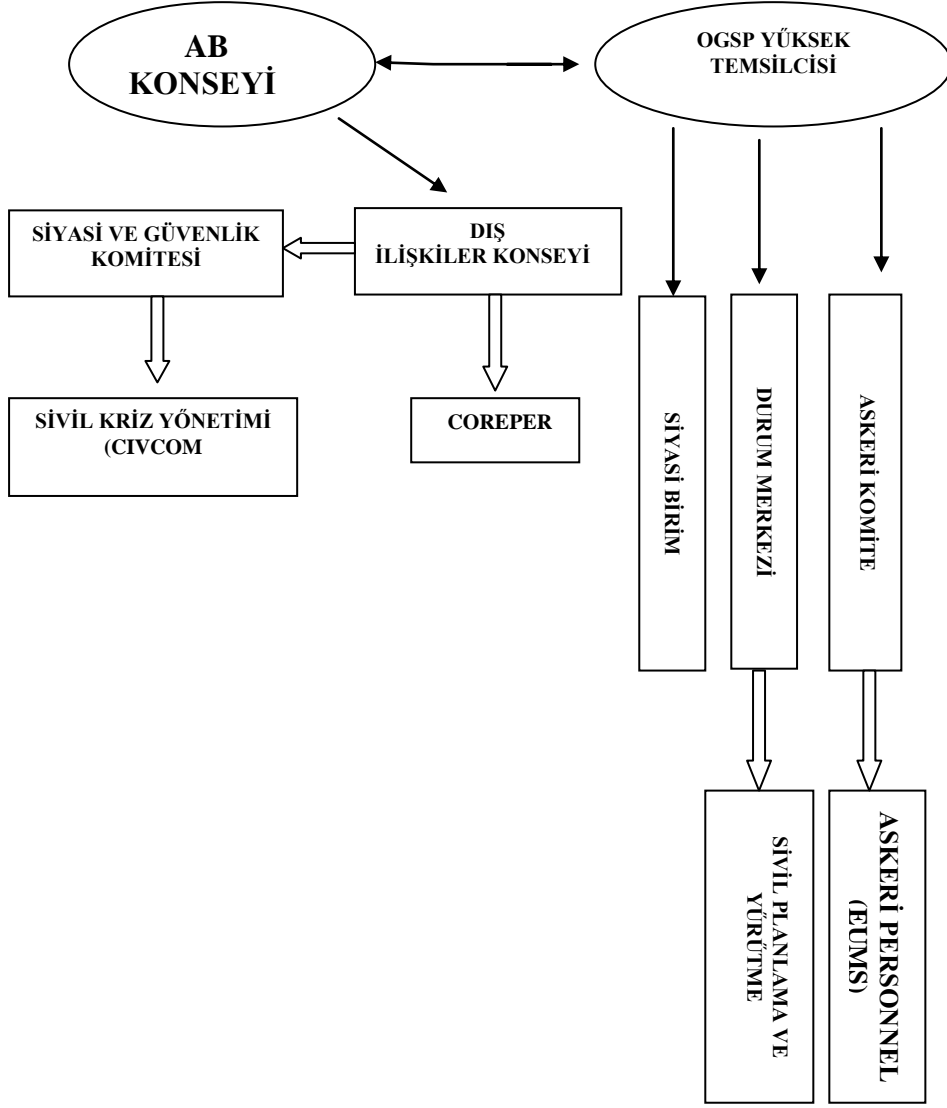
ulusal diplomatik birimlerince geçici süreyle görevlendirilecek personelden oluşmaktadır. Antlaşma uyarınca, Dış İlişkiler Birimi'nin teşkilatı ve işleyişi, Konsey tarafından alınacak bir karar doğrultusunda tespit edilecektir. Bunu yaparken Konsey, Avrupa Parlamentosu ile yapılacak istişareyi ve Komisyondan alınacak onayı takiben Yüksek Temsilcinin teklifiyle harekete geçecektir.

Ayrıca Avrupa Dış İlişkiler Birimi bünyesinde Kriz Yönetimi ve Planlama Müdürlüğü (Crisis Management and Planning Directorate-CMPD) kurulması planlanmaktadır. Bu birimin amacı, çatışmaların önlenmesi, barışın sağlanması ve kriz yönetimi misyonlarının etkin biçimde uygulanması için Konsey ve Komisyon arasında koordinasyonu sağlamaktır. Birimin diğer görevleri, planlama, kriz yönetimi misyonlarına destek verecek yardımcı misyonların oluşumu, diğer uluslararası kurumlar ve NGO'larla işbirliği, sivil personelin eğitimi ve araştırma-geliştirme-dir.

AGSP/OGSP İşleyiş Mekanizması

AB'nin Lizbon sonrası güvenlik yapılanması genel itibariyle yukarıda belirtilen organlar vasıtasıyla işlemekte ve söz konusu mekanizma içinde bazı ikincil kurumlarda yer almaktadır. Söz konusu bu çalışma mekanizması ve kurumlar arasındaki ilişki ve aşağıdaki şekilde yer almaktadır. (Akçadağ, 2010, <http://www.bilgesam.org/>)

Şekil 1: Lizbon Antlaşması Sonrası Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'nın İşleyiş Mekanizması

AB Operasyonlarının Yönetim ve Uygulaması

Günümüzde AB operasyonlarının yürütülmesi ve yönetilmesi için üç seçenek bulunmaktadır. Bu seçenekler ve özellikleri şunlardır.

- 1) **AB'nin "özerk" operasyonları:** NATO olanak ve yetenekleri kullanılmaksızın yürütülecek olan AB'nin "özerk" operasyonları, "çok-uluslu hale getirilebilecek" ulusal karargâhlar tarafından yönetilecek. Bu tür operasyonlarda üye devletlerde bulunan su beş operasyonel karargâhın (Operational Headquarters, OHQ) kullanılabilmesi öngörülmektedir.
 - Fransa'daki Mont Valérien (Paris) OHQ⁶
 - İngiltere'deki Northwood OHQ
 - Almanya'daki Postdam (Berlin) OHQ
 - İtalya'daki Rome OHQ
 - Yunanistan'daki Larissa OHQ
- 2) **AB'nin NATO ile Birlikte Ortak Operasyonları:** "Berlin Plus" Antlaşmaları çerçevesinde NATO olanak ve yetenekleri kullanılarak yürütülecek olan AB operasyonlarının NATO karargâhları tarafından yönetilmesi ve Avrupa Müttefik Kuvvetler Komutanı Yardımcısı'nın (D-SACEUR) operasyon komutanı olması öngörülmekte (örneğin, Bosna-Hersek'te yapılan Althea operasyonu). (EU Operations Centre, <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1211&lang=en>)
- 3) **Küçük Operasyonlar:** Ocak 2007 tarihinden itibaren AB operasyonlarının yürütülmesi ve yönetilmesi için öngörülen bu seçeneğe göre tüm üye devletler oybirliği ile onay verdiği takdirde, Askeri Personel'in bünyesinde kurulan Operasyon Merkezi (Planlama Birimi) küçük ölçekli operasyonları yönetebilecek, örneğin Muharebe Grupları'nın kullandığı yaklaşık iki bin kişilik operasyonlar.

Fakat Operasyon Merkezi (Planlama Birimi) daimi karargâh niteliği taşımamakta, ilgili karar alındığı takdirde "aktif" hale getirilmekte, otonom AB operasyonları için ulusal karargâhlar başlıca seçenek olarak kalmakta. Bir başka deyişle, Operasyon Merkezi düşük yoğunluklu operasyon için uygun ulusal karargâh belirlenemediği durumda "aktif" hale getirilerek görevlendirilir. İngiltere Hükümeti'nin Ocak 2004 tarihli açıklamasında da, AB Operasyon Merkezi'nin daimi karargâh niteliğine sahip olmadığı, ancak

⁶ 2003 yılında Kongo'da yapılan AB'nin "otonom" operasyonu Fransız karargâhı tarafından yönetildi

küçük ölçekli ve sınırlı operasyonları yönetebileceği teyit edildi. (Taylor, 2006, s. 28)

Askeri Personel'in ulusal karargâhlar yada NATO karargâhları ile karşılaştırılmayacak ölçüde sınırlı kapasiteye sahip olması, Operasyon Merkezi'nin tam anlamıyla karargâh fonksiyonunu yerine getirmesini engelleyen başlıca faktörlerden biridir. Operasyon Merkezi genellikle AB'nin sivil kriz yönetimi operasyonlarını destekleme amacıyla kullanılmıştır.

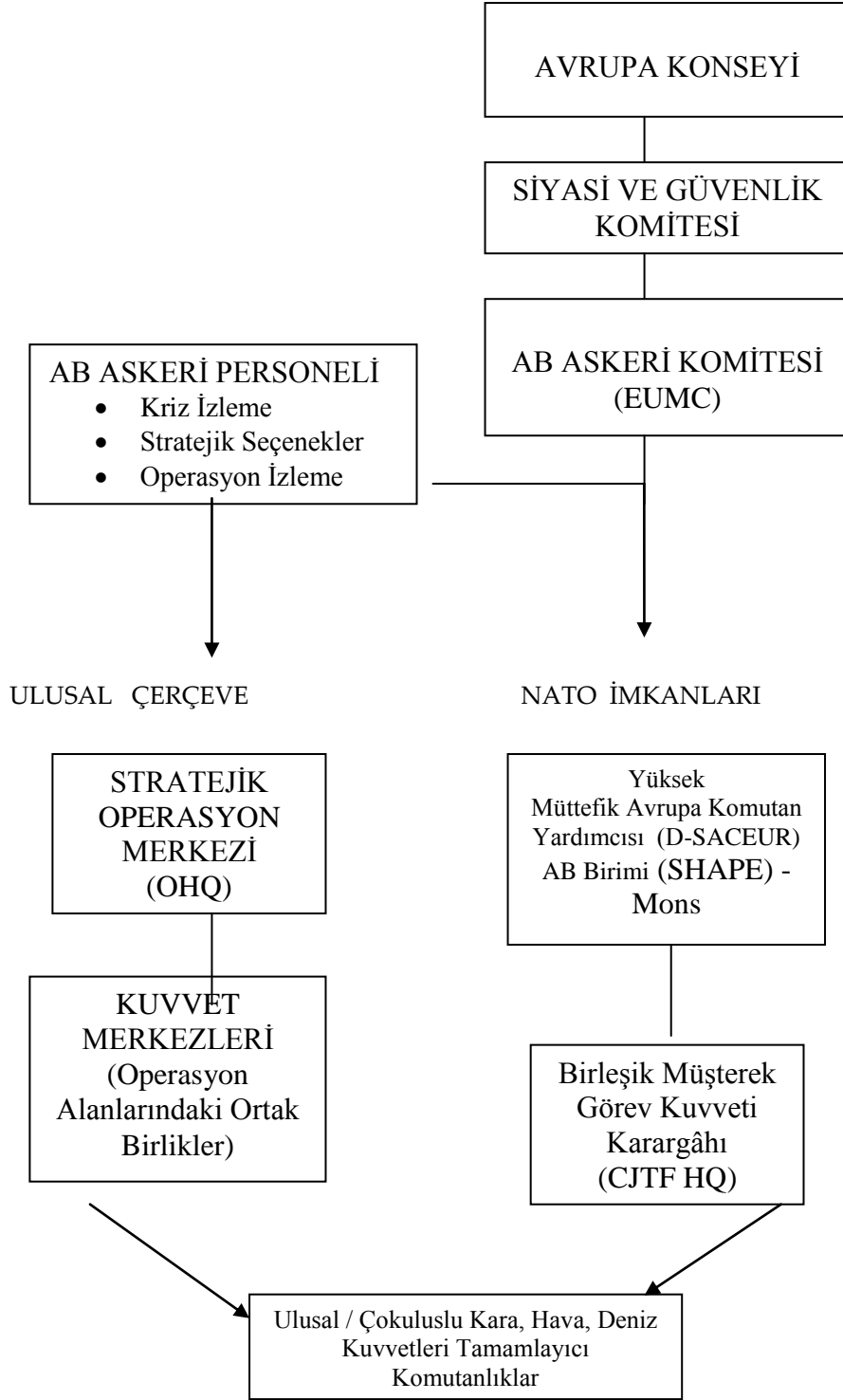
AB Kriz Yönetimi Operasyonlarında Karar Alma Süreci

AB çerçevesinde kriz yönetimi operasyonlarına karar verme mekanizması birçok aşamadan oluşmaktadır. Söz konusu bu aşamaları şu şekilde sıralamak mümkündür.

- 1) Kriz ortamında AB Askeri Personeli stratejik planlama düzeyinde bir "askeri ön durum tespiti" (assessment) yapar ve onu AB Askeri Komitesi'nin Başkanı aracılığıyla SGK' ne sunar.
- 2) SGK ise, Siyasi Birim ve başka da yetkili birimlerle işbirliği yaparak bir "siyasi-askeri çerçeve programını" hazırlar.
- 3) Bu asamadan sonra üye devletler "askeri ön durum tespitini" değerlendirir ve askeri güç kullanıp-kullanmaması konusunda karar verir. (Shepherd, 2003, s. 54)
- 4) Konsey Sekreterliği, Yüksek Temsilci ve Dönem Başkanı'nun katkılarıyla ve Komisyon'la eşgüdüm içerisinde "Kriz Yönetimi Konsepti'ni" (KYK, Crisis Management Concept) oluşturur.
- 5) KYK'nde AB'nin operasyon amaçları açıklanır.
- 6) SGK, KYK'ni AB Askeri Komitesi'ne ve CIVCOM tavsiyeleri çerçevesinde değerlendirir ve Bakanlar Konseyi'nin onayına sunar.
- 7) Konsey KYK'ni onayladığı takdirde, AB Ortak Eylemi'nin çerçevesini oluşturur.
- 8) Daha sonra SGK, AB Askeri Personeli'ni, olası riskleri, kullanılacak kuvvetlerin özelliklerini, kontrol ve komuta yapıları dahil olmak üzere, operasyonla ilgili farklı askeri seçenekleri ortaya koyan "Askeri Stratejik Seçenekleri" (ASS'leri), Military Strategic Options) oluşturmakla görevlendirir.
- 9) Operasyon sivil boyutları içerirse, yetkili kurumlar "Sivil / Polis Stratejik Seçeneklerini" (civilian/ police strategic options) geliştirir.
- 10) SGK tüm seçenekleri değerlendirir ve tercih ettiği seçeneği Bakanlar Konseyi'ne bildirir. Ayrıca SGK, askeri planlamacıların tavsiyelerine dayanarak, olası karargahı, operasyon ve kuvvet komutanlarını teklif eder.

- 11) Konsey operasyonla ilgili seçeneklerin birisini seçtiği takdirde, SGK operasyon komutanına “belirli askeri yönelimleri” (specific military guidelines) vermek amacıyla AB Askeri Komitesi’nden “Başlatıcı Askeri Direktif” (Initiating Military Directive) hazırlamayı talep eder.
- 12) AB Askeri Komitesi ise direktif taslaklarını hazırlamakla Askeri Personeli görevlendirir.(Lindstrom, 2007, s. 19–20) Operasyonel Planlama Aşaması (operational planning phase) da birkaç basamaktan oluşmaktadır.
- 13) Operasyon Komutanı, AB Askeri Komitesi ve AB Askeri Personeli’nin katılımı ile “operasyon konseptini” (concept of operation) geliştirir.
- 14) “Operasyon konsepti” SGK’nin değerlendirilmesine sunulduktan ve SGK’nin görüşü alındıktan sonra, Konsey tarafından onaylanır. Ayrıca operasyon komutanı AB Askeri Komitesi ve AB Askeri Personeli’nin katılımı ile “Operasyon Planı” (Operation Plan) yapar.
- 15) “Operasyon Planı” SGK’nin değerlendirilmesine sunulduktan ve SGK’nin görüşü alındıktan sonra Bakanlar Konseyi’nin onayına sunulur, Konsey onayı alındığı takdirde kriz yönetimi operasyonu başlatılabilir.
- 16) Operasyon başladıktan sonra AB Askeri Komitesi Başkanı ve Operasyon Komutanı AB yetkililerini düzenli bir şekilde bilgilendirir, onlar da NATO’yu bilgilendirir.
Söz konusu Kriz Yönetimi operasyonlarının mekanizmasının genel işleyişi aşağıdaki şekilde gibidir.

Şekil 2: AB Operasyonlarının Komuta ve Kontrol Algoritması
Kaynak: BAB Asamblesi 15 Haziran 2006 gün, A/1898 sayılı raporu,
http://www.assembly-weu.org/en/documents/sessions_ordinaires/rpt/2005/1898.html

Sonuç olarak AGSP, üye devletlerin uzlaşmasına dayalı katıksız hükümetler arası politika niteliğindedir. Katı hükümetler arası niteliğe sahip olmasından dolayı, AB belgelerinde 1999-2000’lerde kullanılan “Ortak Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası” tabirindeki “ortak” (common) sözcüğü 2001 yılından itibaren düşürülerek, “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası” olarak kullanılmaya başlamıştır. AGSP kapsamında oluşturulan AB askeri yetenekleri de “Avrupa Ordusu” niteliği taşımamakta, AGSP’na tahsis edilen askeri ve sivil kaynaklar üye devletlerin ulusal kontrolü ve otoritesi altında bulunmaktadır. AGSP çerçevesinde düzenlenecek operasyonlara katılıp katılmamaya her bir üye devlet kendisi karar vermektedir.

Bir Güvenlik Aktörü Olarak AB’nin Nitelikleri

AB’nin uluslararası aktör olma niteliği henüz iyi tanımlanamamıştır. (Martinsen, 2003, s.1) Diğer yandan, güvenliğin tanımlanmasına bağlı olarak AB’nin güvenlik aktörü olup-olmadığı tartışması da yapılabilir. Zira güvenlik, değer yüklü bir kavram olduğu için içeriği zamana, mekana ve kültürel unsurlara göre değişim göstermekte. Uluslararası ilişkiler disiplini içinde güvenliğin tanımı hususunda bir uzlaşmadan söz edilmemektedir. (Tangör, 2008, s.21)

Gerçekten Avrupa ulusları arasında kalıcı barışı tesis etme amacından doğan Avrupa bütünleşmesi süreci daha sonraki dönemlerde kalkınma ve dış yardım programları, genişleme politikası ve ODGP aracılığıyla kendi sınırları dışında da kalıcı barışı ve istikrarı sağlama görevini üstlenmiştir. Bu bağlamda aday devletlerin politikaları ile toplumlarını dönüştürmeyi amaçlayan “genişleme politikası” ve “AB komşuları” ile ortaklıklar kurma politikasının AB’nin güvenlik ve istikrar sağlamanın en önemli araçlarını teşkil ettiği söylenebilir. (Nowak, 2006, s.9)

AB’nin Soğuk Savaş döneminden net bir şekilde formüle edilmiş güvenlik politikasını miras almamış olması, 1990 sonrası dönemde askeri araçların güvenlik politikası araçlarının sadece bir kısmını oluşturduğu “kapsayıcı” (comprehensive) güvenlik konseptini geliştirmesini kolaylaştırmıştır. Bu görüşe göre, Amsterdam Antlaşması ile Petersberg Görevleri’nin AB müktesebatına dahil edilmesi, “kapsayıcı” güvenlik konseptinin oluşturulması yönünde atılan en önemli ilk adım olmuştur. Amsterdam Antlaşması’ndan sonra AB güvenlik politikası “ortak savunma” ve “une Europe puissance à la Française”⁷ oluşturma amacından

⁷ Fransa benzeri, kendi ordusuna sahip bir “Büyük Avrupa” gücü

uzaklaşarak farklı yönde gelişmeye başlamıştır. Bir başka deyişle, Amsterdam Antlaşması'nın Petersberg Görevleri'ni AB "savunma politikası" tanımına dahil etmesi, AB'nin "ortak savunma" fikrinden uzaklaştığını gösteren çok önemli gelişme olmuştur. (Pernille, a.g.e., s.512)

Genel itibariyle Amsterdam Antlaşması NATO'nun savunma alanındaki kurumsal üstünlüğünü daha da güçlendirmiş ve AB'nin kolektif savunma alanında değil, sadece güvenlik alanında sorumluluklar üstlenebilmesinin hukuksal zeminini hazırlamıştır. AB'nin yetki alanına giren "savunma politikaları" ise, lojistik ve silahlanma politikalarını, kriz yönetimi usullerinin uyumlulaştırılmasını ve Avrupalı yeteneklerin geliştirilmesi konularını kapsamaktadır. (Kavun, 2006, s.53)

AB'nin "kapsayıcı" güvenlik konsepti kriz yönetimi üzerine odaklanan AGSP'nda açıkça tezahür etmekte, ayrıca "Avrupa-Akdeniz Ortaklığı"⁸ ve AB'nin Balkanlar için önerdiği "İstikrar Paketi" söz konusu "kapsayıcı" güvenlik konseptinin önemli örneklerini teşkil etmektedir. (Pernille, a.g.e., s.512)

İlk defa François Duchene tarafından 1972 yılında ortaya atılan ve Avrupa'yı bir "sivil güç" olarak niteleyen kavram, Avrupa'nın güvenlik ve istikrarı ekonomik ve siyasi araçlarla sağlayan uluslararası ilişkilerin özel aktörü olduğunu ifade etmekte. Hanns W.Maull ise, F. Duchene'nin ortaya attığı konsepti değiştirerek "sivil gücün" uluslararası ilişkileri kanunların geçerli olduğu ve şiddetin sınırlandırıldığı "sivil" ve "uygar" niteliğe kavuşturmak istediğini ileri sürmüştür. Bu nedenle "sivil güçler" uluslararası hukuka saygıyı ve uluslararası rejimlerin etkinliğini arttırmak istemektedir. (Maull, 2005, s. 779-781) Rusyalı AB uzmanı M. Troitskiy de, "kurucu babaların" AT'na (AB'ne)"küresel yönetimi" geliştirme aracılığıyla uluslararası ilişkileri "yapılandırılan" ve "düzene sokan" bir uluslararası güç olma rolünü verdiğini belirtmiştir. Ian Manners AB'nin ne askeri, ne sivil güç olarak görülebileceğini, fakat paylaşılan ortak normlara ve değerlere dayalı bir "normatif" güç olduğunu ileri sürmüştür. AB'ni "normatif" bir güç olarak tanımlayan Manners'a göre, "normatif" güç hukukun ve normların üstünlüğüne inanır ve bu konuda başkalarına örnek olur. (Manners, 2002, s. 235-258) Fakat geçmişte dünyanın birçok bölgesini işgal ederek sömürgeler ve askeri yönetimler kuran eski emperyal güçlerin

⁸ Temmuz 2008'de Paris'te toplanan 43 devlet lideri, "Avrupa- Akdeniz Ortaklığı" yerine "Akdeniz İçin Birlik" projesinin temellerini attı. Söz konusu proje, bütünleşme (entegrasyon) anlayışına değil, işbirliği anlayışına dayanmaktadır. AB, "Akdeniz İçin Birlik" projesi çerçevesinde 2015 yılında serbest ticaret bölgesinin oluşturulmasını hedeflemektedir.

günümüzde dünya devletleri için “normatif” standartlar oluşturmakta olduğu bir paradokstur. (Rosecrance, 1998, s. 15- 23)

H.Maull’un “sivil güç” konseptine göre, AB’nin AGSP kapsamında askeri yeteneklere sahip olması, AB’nin “sivil” olma niteliğini değiştirmemekte, zira bir gücün “sivil güç” niteliğine sahip olması, onun uluslararası ilişkileri “uygarlaştırma” amacına yönelik insani müdahalede bulunmasına yada bireysel/kolektif meşru müdafaa gereklerini yerine getirme amacıyla askeri güç kullanmasına engel teşkil etmemektedir (Maull, AB’nin aslında “sivil güç” (civilian power) değil, “sivil kuvvet” (civilian force) olduğunu ortaya koymuştur). Hatta H.Maull’a göre, “sivil güçler”, uluslararası iliksileri “uygarlaştırmak” istemeyen geleneksel büyük güçlere nazaran, bazı durumlarda askeri güç kullanmayada ha yatkın olur.

Dolayısıyla “sivil güç” olmak, askeri güç kullanmamak yada kullanamamak anlamına gelmemekte, fakat “sivil güç” konsepti, askeri gücün sadece belirli bir şekilde (kolektif bir şekilde ve uluslararası hukuka uygun bir şekilde) ve belirli amaçlara yönelik (uluslararası ilişkileri “uygarlaştırma” amacına yönelik) kullanılmasını ifade etmektedir. (Maull, a.g.e., s. 779-782) AB Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü’nün hazırladığı “Avrupa Savunması’nın Beyaz Kitabı”nda, bazı durumlarda askeri güç kullanımının, “yumuşak” güç (AB ile özdeşleştirilen) kullanımının önünü açan en iyi yöntem olduğu ileri sürülmüştür. (European Defence, 2004, s.12) “AGSP” retoriğinin kullanılmasından da, aslında Avrupalıların askeri güç kullanımına tamamen karşı olmadığı anlamı çıkmaktadır. (Anderson ve Seitz, 2006, s.29) Avrupa Güvenlik Stratejisi’nde görüldüğü gibi, AB askeri güç kullanılmasını tamamen dışlamamakta, fakat en son ihtimali olarak görmektedir. Ayrıca “Temel Hedef 2010” kapsamında AB Muharebe Grupları’nın oluşturulması bunun bir kanıtı olarak görülebilir.

Kısacası, AGSP’ni geliştirmekte olan AB, “dişleri olan bir sivil güç” (civilian power with teeth) olarak nitelenebilir. AGSP aracılığıyla AB dışına askeri ve sivil “güç aktarımının” (power projection) yapılması amaçlanmakta. Avrupalılar önce 1991 Körfez Savaşı’nda, sonra Balkanlarda meydana gelen çatışmalarda elde ettiği tecrübelerle dayanarak, askeri stratejilerini AB sınırları dışına müdahalede bulunma, askeri ve sivil operasyonlar düzenleme doğrultusunda değiştirmeye başlamıştır. (Zhussipbek, a.g.e. s.159) Şartlar oluştuğu takdirde Avrupalılar da, özellikle İngiliz ve Fransızlar “Mars’tan geldiğini” gösterebilir, askeri güç kullanımı dâhil, her türlü zorlayıcı tedbirlere başvurabilir. (MacShane, 2004, s.11) AB üyesi devletler Körfez bölgesine, Bosna-Hersek’e, Kosova’ya ve Afrika’daki eski sömürgelerine askeri birlikler sevk etmiştir. Hatta Fransa ulusal

savunma stratejisinin, içeriği tam olarak açıklığa kavuşturulmayan “önleyici müdahaleye” onay verdiği belirtilmiştir. (Pernille, a.g.e., s.522-523)

Sonuç

Günümüzde bir gelişim dönüşüm süreci yaşayan Avrupa kıtası tarih boyunca savaşların ve çatışmaların sürdüğü bir yer olarak dünya siyasetine yön vermiştir. İkinci dünya savaşından sonra kendi içinde bir entegrasyon sürecine giren yaşlı kıta bu sayede eski tarihine göre daha barışçıl bir yer olmayı başarmıştır. Soğuk Savaş boyunca kapitalist ve komünist bloklara ayrılan Avrupalı devletlerin güvenlik yapılanmaları NATO ve Varşova Paktı şemsiyesi altında gerçekleşmiştir. 1951 yılında AKÇT ile kapitalist blokta başlayan birleşme süreci işlevsel (functionalist) alanlardaki işbirliği yaklaşımıyla savaşa alternatif bir yaklaşım getirerek işleyen barış sistemi oluşturmuş ve kapitalist blokta güvenlik topluluklarının oluşumuna zemin hazırlamıştır.

Soğuk Savaşın ardından meydana gelen güç boşlukları ve istikrarsızlıklar Avrupa'nın güvenliği için tehdit oluştururken Avrupa özellikle Balkanlar'da Yugoslavya'nın dağılma sürecinde yaşanan Bosna ve Kosova krizlerinde sınıfta kalarak Birlik üyesi devletler Ortak bir dış politika yada tutum belirleyememişlerdir. Ayrıca krizler sırasında NATO içinde ağırlığı en çok hissedilen devlet olan ABD ile yaşanan güven bunalımı Avrupa'yı yeni arayışlara itmiştir. Bu maksatla Atlantikçi kanadın temsilcisi ve ABD'ye en yakın müttefik olan İngiltere'nin geleneksel çizgisinden bir miktar saparak AB'nin gerçek anlamda bir askeri güce sahip olmasının ve AB - NATO - ABD arasındaki ilişkilerin yeniden tanımlanmasının zamanının geldiğini vurgulaması üzerine Fransa ile birlikte St. Malo'da bir dizi kararlar almışlardır. Buna göre Birliğin, güvenilir askeri güçler tarafından desteklenmiş özerk hareket kapasitesine" sahip olması ve bunları uluslararası krizlere yanıt vermek için hazır bulundurması ve kullanması konusunda anlaşma sağlanmıştır. NATO'dan bağımsız bir ODGP yaratılması fikrine eskiden beri soğuk bakan İngiltere'nin savunma ve güvenlik alanındaki vetosunu kaldırması AGSP açısından da bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir.

AB Yüksek Temsilcisi Javier Solana tarafından hazırlanan “Daha İyi Bir Dünyada Güvenli Avrupa” (A Secure Europe in a Better World) başlıklı raporla Birliğin yeni güvenlik stratejisi belirlenmiştir.⁹ Avrupa Güvenlik

⁹ AB'nin güvenliği için somut adımların da belirtildiği bu strateji belgesinde, “25 Devletten meydana gelen ve savunma için 160 milyar Euro'dan fazla para harcayan

Stratejisi'nin kabulü ile AB, 'önalıcı angajman' (pre-emptive engagement) kavramı yerine, 'önleyici angajman' (pre-ventive engagement) kavramını uygulamaya geçirmiş olup, AB Askeri yetenekleri geliştirme içinde Mayıs 2004'te özellikle Acil Müdahale Gücü'ne (Rapid Reaction Force) odaklanan Temel Hedef 2010 (Head Line Goal 2010) isimli yeni bir planı onaylamıştır. Bu Plan, 2010 yılına kadar AB'nin küresel çaptaki askeri müdahaleleri için silahlı gücün inşa edilmesini öngörmekte olup, bu görevi yerine getirecek birliklerin iki ayaklı olarak, Avrupa müdahale birlikleri ile bu birliklere bağlı 60.000 kişilik güç ve Avrupa Muharebe Grupları (European Battle Groups) adlı küçük savaş birliklerinden oluşturulmuştur. (Özdal, 2008, s.139) AB'nin askeri açıdan yukarıda attığı adımlara rağmen klasik anlamda sert güç olmadığını söylemek mümkündür. Bu bakımdan AB uluslararası sistemde daha çok yumuşak güç (soft –power) olarak kabul görmektedir.

Lizbon antlaşması Güvenlik ve Savunma Politikaları açısından Avrupa Birliği'ne yeni bir boyut ve vizyon kazandırdığını ve alınan kararların ODGP ve AGSP'nin gelecekteki çerçevesini çizdiğini söylemek mümkündür. Çünkü bu antlaşma ile "AGSP ile ilgili hükümlerin ilk defa Birlik antlaşmalarına dahil edilerek hukuki bağlayıcılık kazanmalarının yolu açılmıştır. Bu alanda "kalıcı yapısal işbirliği" öngörülerek, "güçlendirilmiş işbirliği" olanağının askeri ve güvenlik ile ilgili konularda uygulanması hedeflenmiştir. Lizbon antlaşması ile ayrıca AGSP'nin adı OGSP olarak değiştirilmiş ayrıca karar alma mekanizmasında ve kurumsallaşma adına yeni organlar oluşturulmuş görev tanımları netleştirilmiştir.

Buna rağmen, ODGP ile AGSP'ni kapsayan siyasi bütünleşme sürecinin görünür gelecekte aşılması olanaksız sınırlılıkları bulunmaktadır. Siyasi bütünleşmenin en büyük sınırlılığını, AB'nin yapı taşlarını ulus-devletlerin oluşturduğu bir örgüt niteliğine sahip olması teşkil etmektedir. AB'nin bağımsız bir devletin sahip olduğu ölçüde ve nitelikte stratejik ve güvenlik kültürüne, bağımsız dış, güvenlik ve savunma politikalarına sahip olması beklenilemez.¹⁰ AGSP'nin işleyiş mekanizması her üye devletin kendi

bir Birlik olarak, aynı anda birkaç operasyonu birlikte yürütebiliyor durumda olmalıyız" ifadesine yer verildikten sonra; "Soğuk Savaşın bitimine kadar geçerli olan alışageldiğimiz savunma konseptimiz, bir istila tehlikesinden yola çıkıyordu. Karşı karşıya olduğumuz yeni tehditlerde ise, ilk savunma hattı çoğu kez yurtdışında olacaktır. Yeni tehditler daha dinamik bir özelliğe sahiptirler" vurgusu yapılmaktadır.

¹⁰ Bu nedenle, Kurucu Antlaşmaları yenileyen ve AGSP ile ilgili hükümleri ilk defa "AB Antlaşması" metnine dahil eden 2007 Lizbon (Reform) Antlaşması, AGSP'nin niteliğini değiştirmemiştir. Lizbon Antlaşması'nda nitelikli oyçokluğu usulünün genel kural olması ve birçok konuda veto hakkının kaldırılması öngörülmesine

çıkarlarını azami derecede koruyabilmesini sağlamaktadır. AB'yi meydana getiren devletler, özellikle güvenlik alanında egemenliklerini paylaşmak istemediklerinden, örgütlerle olan ilişkilerinde de uzlaşmaktan uzak bir tavır sergilemektedirler. Dolayısıyla, Lizbon Antlaşması'nın AGSP adını OGSP olarak değiştirilmesi, "avro-iyimserliğinin" (euro-optimism) bir görüntüsü olarak kabul edilebilir. Lizbon Antlaşması'na "karşılıklı dayanışma" hükmünün konulması da AB'ni hiç bir şekilde savunma örgütüne dönüştürmemektedir. AGSP, "Büyük Avrupa'ya" değil, "AB'ne hizmet eden AB dış politikasının sınırlı bir aracı" olarak ortaya çıkmıştır.¹¹ (Lynch, 2003, s.76)

Güvenliği klasik anlamda ele alan yazarlara göre, etkili askeri yeteneklere sahip olmaması nedeniyle, AB'ni güvenlik aktörü olarak nitelemek oldukça zordur. (Pernille, 2006, s.512) Neo-realistlere ve Amerika'daki yeni muhafazakâr akıma yakınlığıyla bilinen Robert Kagan, "Amerikalıların savaşçı, erkek tabiatlı Mars'tan, Avrupalıların ise barışsever, dişi tabiatlı Venüs'ten "geldiğini", dolayısıyla sadece Amerikalıların küresel nitelik taşıyan sorunları çözümlmek için güç ve iradeye sahip olduğunu" ileri sürmüştür. Güvenliği daha kapsamlı bir şekilde ele alanlara göre, güvenlik politikasının ekonomik, siyasi ve askeri araçlarını koordine etme potansiyeli AB'ni Soğuk Savaş sonrası dönemin en önemli güvenlik aktörlerinden birisi yapmaktadır. (Zhussipbek, a.g.e. s.156-157)

AB'nin AGSP kapsamında uluslararası bir aktör olamamasının nedenlerinden biri de üye ülkelerin ulusal savunma harcamalarında farklılıklar olması ve ekonomik gelişmeye verilen önem dolayısıyla askeri harcamaların kısıtlı olmasıdır. Bu yüzden AGSP daimi bir askeri kuvvete henüz sahip olmamıştır. Ayrıca üyeler arasında ortak savunma ve güvenlik konularında farklı yaklaşımlar mevcuttur. AB'nin kurucu üyelerinden Fransa güvenlik konusunda ABD'den ve NATO'dan bağımsız olunmasını talep ederken, İngiltere AGSP'nun NATO imkân ve kabiliyetlerinden yararlanılarak geliştirilmesini istemektedir. (Söylemiş, 2007, s.53) AB'nin NATO ve ABD'nin askeri olanaklarına oranla oldukça düşük seviyelerdeki kapasitesi bağımsız bir güvenlik ve savunma aktörü olmasının önündeki en önemli engeldir

rağmen, bazı küçük iyileştirmeler dışında ODGP ve AGSP/AGSP'nın katı hükümetler arası niteliğe sahip olan karar alma mekanizması ve Avrupa Parlamentosu ile Adalet Divanı'nın ODGP alanında oynadığı rolü olduğu gibi bırakılmıştır.

¹¹ AB'nin bir kurumu olan Avrupa Savunma Ajansı Yürütme Kurulu'nun belirttiği gibi, askeri yetenekler AGSP çerçevesindeki kriz-yönetimi operasyonlarına ilişkin "kapsayıcı" ve "entegre" bakış açısının sadece bir kısmını teşkil etmektedir.

Avrupa'nın bugünkü gücünün özünde temel ahlak anlayışı yatmaktadır. Avrupa Birliği de bu anlayışın bir ifadesidir. Avrupa bugün kendisini "tepenin üzerindeki ışıltılı şehir" olarak görmektedir. (Lindley, 2003) Bu haliyle Birlik yeni güvenlik tehditleriyle mücadelede öncelikle yumuşak güç (soft power) kullanımını savunmaktadır. Bir başka deyişle oluşacak krizlerde ABD gibi öncelikle askeri unsurları kullanmak yerine öncelikle askeri unsurlar içermeyen ekonomik ve siyasi nitelikli araçları kullanmayı tercih etmektedir. Bu yaklaşım bazı sorunların çözümünde kullanılabilir olmakla birlikte her sorun için geçerli değildir. Bu nedenle küresel bir güç olma hedefi olan AB'nin askeri güç kullanabilmesi en azından bu düzeye ulaşabilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde AB kâğıttan bir kaplan görüntüsünü değiştiremeyecektir.

Kaynakça

- Açıkmeşe, S. A. (2002), "Has The Period of "Civilian Power Europe" Come To An End?" *Review of European Studies*, Volume: 2, No: 3 Ankara
- Akçadağ, E. (2010), Lizbon Antlaşması Işığında Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikasının İşleyişi (31.03.2010),
<http://www.bilgesam.org/tr/images/documents/emine.pdf>
(19.01.2013)
- Anderson, S. ve Seitz, T. R. (2006), "European Security and Defense Policy Demystified Nation-Building and Identity in the European Union", *Armed Forces and Society*, Volume: 33, No:1
- An initial long-term vision for European defence capability and capacity needs, *EDA Steering Board*,
http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/l33238_en.htm (20.01.2013)
- Arslan, R. (2005), "Avrupa Birliği Savunma Politikası: Dünya Sahnesine Geri Dönüş mü?", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 7, No:1, ss. 229-248
- Baykal, S. (2004), "Avrupa Birliği'nin Geleceği: Meşruiyet Sorunu, Anayasalaşma Süreci ve Bütünleşmenin Nihai Hedefi Üzerine", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1
- BAB Asamblesi 15 Haziran 2006 gün, A/1898 sayılı raporu,
http://www.assembly-weu.org/en/documents/sessions_ordinaires/rpt/2005/1898.html
(22.01.2013)
- Dedeoğlu, B. (2003), *Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci 1: Tarihsel Birikimler. Dünden Bugüne Avrupa Birliği*, Boyut Yayınları, İstanbul,

- Dinan, D. (2008), *Avrupa Birliği Tarihi*, (Çev: Hâle Akay), Kitap Yayınevi, İstanbul
- Drent, M. ve Zandee, D. (2010), "Breaking Pillars: Towards a Civil-Military Security Approach for the European Union", *Netherlands Institute of International Relations*, Clingendael Security Paper No: 13
- Efe, H. (2007), "AB'nin Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Çabaları", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:3, Sayı:2, pp. 1-31
- Efe, H. (2008), "Avrupa Birliği'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 7, Sayı:1, pp. 66-78
- EU in the world, Treaty of Lisbon,
[http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/external_relations/index_en.htm\(24.01.2013\)](http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/external_relations/index_en.htm(24.01.2013))
- EU Operations Centre,
<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1211&lang=en>
(19.06.2011)
- European Security Strategy 2003,
<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>
(17.06.2011)
- European Defence, (2004), *A proposal for White Paper, Report of an Independent Task Force*, EU ISS, Paris
- European Defense Agency,
<http://www.eda.europa.eu/genericitem.aspx?area=Background&id=122>
(03.02.2013)
- Gnesotto, N. (2004), *ESDP: First Five Years (1999 – 2004)*, Institute for Security Studies European Union, Paris
- Gnesotto, N. (2005), *AB Güvenlik ve Savunma Politikası- İlk Beş Yıl*, TASAM Yayınları, İstanbul
- Kavun, A. (2006), *Avrupa Birliğinde Esnek Bütünleşme Modeli ve Türkiye Açısından Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Boyutundan İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Kocamaz, S. (2010), "Lizbon Antlaşması Çerçevesinde Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının Geleceği" *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 10, No: 3, pp. 951-980

- Lindley, J. (2003), "AB-NATO Arasında Güçlü Bağlar",
<http://www.nato.int/docu/review/2003/issue3/turkish/art2.html>
 (20.01.2013)
- Lindstrom, G. (2007), "Enter the EU Battlegroups", *Chaillot Papers*, No 97,
 Paris
- Lynch, D. (2003), "Russia Faces Europe", *Chaillot Papers*, No: 60, Paris, EU
 ISS
- Lisbon Treaty (2007), Amending the Treaty on European Union and the
 Treaty establishing the European Community", 2007/C 306/01,
 Brussels, *Official Journal of European Union*, 17.12.2007
[http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/cg00014.en07.p
 df](http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/cg00014.en07.pdf) (27.01.2013)
- MacShane, D. (2004), "Don't Divide. Europe and America", *The World Today*,
 Chatham House,
- Manners, I. (2002), "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?",
Journal of Common Market Studies, Volume: 40, No: 2, 2002, pp. 235-
 258
- Martinsen, P.M. (2003), "The ESDP- a Strategic Culture in the Making?"
 Paper prepared for the *ECPR Conference Section 17 Europe and Global
 Security*, Marburg
- Mauil, H. (2005), "Europe and the New Balance of Global Order",
International Affairs, Volume: 81, No: 4, pp. 775 - 799
- Military Staff of the European Union,
<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r00006.htm> (26.01.2013)
- Military Staff of the European Union" Activites of EU, Implementation of
 the CFSP and ESDP,
[http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy
 /cfsp_and_esdp_implementation/r00006_en.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/r00006_en.htm) (26.01.2013)
- Missiroli, A.(2005), "AGSP Nasıl İşler", *AB Güvenlik ve Savunma Politikası: İlk
 Beş Yıl*, (Ed: Nicole Gnesotto, TASAM Yayınları, İstanbul
- Note to Delegations on IGC 2007 Mandate" (2007), Brussels, *General
 Secretariat of the Council*, 11218/07, POLGEN 74 Brussels, 26 June
 2007, s.1-2
- Nowak, A. (2006), "Introduction", *Civilian Crisis Management: The EU Way*,
 (Ed: Nowak, Agnieszka) *Chaillot Papers* No: 90
- Özdal, B. (2005), "Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Avrupa Güvenlik ve
 Savunma Politikasının Rolü", *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Sayı:5,
 Temmuz 2005
- Özdal, B. (2008), "Lizbon Reform Antlaşması'nın Ortak Güvenlik ve

- Savunma Politikasına İlişkin Düzenlemelerinin Analizi", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Yıl:4, Sayı:7, pp. 125–162
- Pernille, R. (2006), "From Common Defence to Comprehensive Security: Towards the Europeanization of French Foreign and Security Policy?", *Security Dialogue*, Volume: 37, No: 4
- Political and Security Committee, Activities of EU, Implementation of the CFSP and ESDP,
http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/r00005_en.htm (27.01.2013)
- Rosecrance, R. (1998), "The New Type of International Actor", *Paradoxes of European Foreign Policy*, (Ed: Jan Zielonka), Kluwer Law International, 1998, The Hague
- Rupp, M. (2002), *Avrupa Birliği'nin Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası ve Türkiye'nin Uyumunu*, İktisadi Kalkınma Vakfı, İstanbul
- Shepherd, A. (2003), "The EU's Security and Defence Policy: A Policy without Substance?", *European Security*, Volume: 12, No: 1
- Söylemiş, T. (2007), "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Üç Kritik Sınavı: Makedonya, Kongo ve Bosna Hersek Misyonları", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 3, Sayı 12, pp. 41–53
- Tangör, B. (2008), *Avrupa Güvenlik Yönetisimi*, Seçkin Yayınları, Ankara
- Taylor, C. (2006), "European Security and Defence Policy: Developments Since 2003", *International Affairs and Defence Section House of Commons Library*, Research Paper 06/32, 8 June 2006
- Turan, A.P. (2010), "Avrupa Birliği Güvenlik Aktörü Olmaya Ne Kadar Yakın?", *Bilge Strateji Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 3, pp. 28–51
- The European Union Satellite Centre,
http://europa.eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/security_agencies/eusc/index_en.htm (28.01.2013)
- Urwin, D. W. (1997), *A Political History of Western Europe since 1945*, Longman, London
- Ülger, İ. K. (2008), *Avrupa Birliği Rehberi*, Umuttepe Yayınları, Kocaeli
- Witte, P. D. (2003), "AB İlişkilerini İleriye Taşımak", *NATO Review Dergisi*,
<http://www.nato.int/docu/review/2003/issue3/turkish/art2.html>
(29.01.2013)

Zhussipbek, G. (2009), "2007 Lizbon Antlaşması, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Tanımı ve Özellikleri, Güvenlik Aktörü Olarak AB'nin Nitelikleri", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 8, No:1, pp. 139-165